

Perspektivanalyse 2021-2024

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING.....	3
SAMMENDRAG.....	4
Ny økonomisk orientering	4
Helhetlig plan og styring	6
UTVIKLINGSTREKK	8
Uten kommunen stopper det opp.....	8
Usikker status for kommuneøkonomien	8
Koronapandemien	9
Kommunal tjenesteyting - tjenestedesign.....	9
Vekstkraft og rekruttering	11
Sysselsetting.....	13
STRATEGIER OG FOKUSOMRÅDER.....	16
Tidlig innsats	16
Alle skal ha et sted å bo	16
Ingen eldrebølge, men en varig endring vi skal leve med	17
Rekruttering	19
Kommunikasjon	20
KOMMUNEØKONOMI.....	21
Omstillingsmål	21
Handlingsregel økonomisk bærekraft	21
Kommunaløkonomisk analyse	22
Lønnsanalyse.....	24
Kommunebarometeret	25
KOSTRA – ressursbruk og prioritering	26
Status regnskap 1. halvår 2020.....	27
Investeringer	27
Finans	30
Eiendomsskatt.....	33
Kommuneproposisjonen 2021.....	33

Pensjon.....	34
ØKONOMIUTFORDRINGER I PLANPERIODEN	36
Omstillingsbehov	37
ØKONOMISK RISIKO OG UTFORDRINGER PÅ LANG SIKT	38
Lokalt blikk mot fremtiden	38
Demografisk utvikling	39
Investeringsbehov i et langsiktig perspektiv.....	41
VEDLEGG	42
Vedlegg 1 Investeringer 2021-2031.....	42
Vedlegg 2 Foreslåtte rammereduksjoner drift 2021-2024 ...	47
Vedlegg 3 Justeringer drift og finans 2021 – 2024	47
Vedlegg 4 Konsekvensjusteringer som ikke er prioritert.....	49
Vedlegg 5 Nye tiltak og behov drift som ikke er prioritert ...	50
Vedlegg 6 Utvalgte nøkkeltall 2019 kommuner i KG 13	52
Vedlegg 7 KØB prosjektet	53
Vedlegg 8 Langsiktig kommunaløkonomisk styring.....	54
Vedlegg 9 Skoleløftet	59

Innledning

Perspektivanalysen - helhetlig kunnskapsgrunnlag

Fremtiden er alltid usikker, men vi må gjøre vårt beste for å forberede oss likevel. Perspektivanalysen er et viktig dokument som peker på fremtidas utfordringer og hvordan vi planlegger å møte den i vår kommune.

Perspektivanalysen skal bidra til en mer helhetlig, kunnskapsbasert og effektiv planlegging. Dokumentet oppdateres løpende og er sammen med KOSTRA- og kommunal-økonomisk analyse et helhetlig kunnskapsgrunnlag.

Det er viktig å løfte blikket og tenke langsiktig når vi planlegger. I dette dokumentet gir administrasjonen et innblikk i utfordringene sett fra vårt ståsted. Målet er å tilrettelegge for en budsjett- og økonomiplanprosess der strategisk fokus gir grunnlag for framtidige veivalg.

Helhetsbilde – rett fokus til rett tid

I år er det enda viktigere enn tidligere å ha is i magen. Rana kommune har inntatt en aktiv rolle som samfunnsutvikler og disponert det økonomiske handlingsrommet i investerings- og samfunnsprosjekt som skal gi vekst.

Koronapandemien har skapt stor usikkerhet – både økonomisk og samfunnsmessig. På tjenestesiden står vi overfor store utfordringer som følge av demografisk utvikling med økende andel eldre og pressede driftsrammer. Disse utfordringene må vi ta med oss når vi planlegger.

Vi er nå i en situasjon der fokus må rettes mot å stabilisere kommuneøkonomien og kommunale tjenesteleveranser. Tiden er inne for å erkjenne at det ikke er mulig å gjøre alt samtidig. Det er nødvendig med en ny økonomisk orientering. Dette krever handlingsevne og politisk mot.

Det samlede tjenestetilbudet skal leveres innenfor begrensede økonomiske rammer og endrede behov. For å møte utfordringene, må vi finne nye måter å levere bærekraftige kommunale tjenester på. I dette arbeidet er det viktig å se helheten og ivareta alle brukergrupper – også de med svakest stemme.

Innføring av FNs bærekraftsmål som nytt rammeverk for planlegging og tjenesteyting, vil utfordre oss til å løfte blikket og se samfunnsutviklingen i en større og helhetlig sammenheng. Det store spørsmålet er hvordan kan vi bidra til en bærekraftig utvikling som sikrer fremtidige generasjoner?

Motto for årets budsjett- og økonomiplanprosess:

«Rett fokus til rett tid»

Prosess budsjett og økonomiplan 2021-2024

Sammendrag

Ny økonomisk orientering

Rana kommune skal rullere økonomiplanen og mye er endret siden siste økonomiplan ble vedtatt i desember 2019. Dette er en ny situasjon som vi må ta innover oss. Vi står overfor en ny kommunaløkonomisk orientering som vil kreve mer av oss.

Budsjettforutsetningene er endret på flere områder:

- Disposisjonsfondet er tømt – flyplassprosjektet krever mer av kommunen.
- Lavere driftsmarginer i tjenestene.
- Økt befolkningsnedgang i de yngre aldersgruppene.
- Redusert bosetting av flyktninger.
- Koronapandemi og redusert økonomisk aktivitet.
- Klimaendringer
- Vedvarende lavt rentenivå.

Konsekvenser

- Samlet sett økt risiko og redusert handlefrihet.
- Behov for å konsolidere økonomisk stilling (sikre det kommunaløkonomiske fundamentet).
- Investeringsvolumet må ned.
- Eksternt engasjement må tones ned.
- Driftsoverskuddet (NDR) må anvendes til å bygge opp disposisjonsfondet for å

bedre balansen i bærekraften og redusere kortsiktig risiko.

- Egenkapitalen reduseres og må kompenseres med økt låneopptak som fører til økt gjeldsgrad og økt ubalanse i bærekraften.
- De demografiske utfordringene er forsterket. Nedgangen i yngre aldersgrupper må håndteres med lavere utgifter til tjenester som er rettet mot disse aldersgruppene. Økningen i de eldste aldersgruppene møter oss med tyngde i perioden og må møtes med tjenester som kan fungere både i forhold til økonomisk evne og i forhold til personalmessig evne.
- Redusert tilskudd til bosetting av flyktninger må møtes med tilsvarende lavere ressursbruk på tjenesteområdet.
- Koronapandemien medfører lavere økonomisk aktivitet, økte utgifter og reduserte inntekter fra staten og fra egne inntekter så som skatteinntekter.
- Økt usikkerhet knyttet til kraftinntekter.
- Klimaendringer gir økte økonomiske utfordringer for samfunnet og for kommunen. Dette må bygges inn i det økonomiske opplegget når det gjelder økonomiske reserver for å håndtere uforutsette hendelser.
- Vedvarende lavt rentenivå vil kompensere litt i utfordringsbildet, men dette kan endres på kort sikt.
- Økte utfordringer med å balansere budsjettene og få et netto driftsresultat som er akseptabelt.

Disse konsekvensene påvirker kommune-økonomien. Tjenestene (drifta) må bære konsekvensene av de økonomiske utfordringene som kommer i økonomiplanperioden. Dette er tjenester som har hatt stadig lavere driftsmarginer, som nå må bidra enda mer.

Strategier

- Skjerme kjernetjenestene mest mulig.
- Alle tjenester må ombygges til bærekraftige driftsnivå. Dette må føre til strukturelle endringer, mer spisset leveranse og lavere tjenestenivå på enkelte tjenester. Hva er «godt nok»? Tjenestene må designes ut fra den nye situasjonen.
- Tidlig innsats og forebygging prioriteres.
- Ny teknologi benyttes der det kan supplere, og i beste fall erstatte direkte tjenesteyting.
- KØB-modellen brukes aktivt som verktøy for langsiktig styring.

Økonomisk ubalanse i planperioden

Budsjettforutsetningene er endret og foreløpig oppsummering viser en betydelig økonomisk ubalanse i planperioden. For 2021 er ubalansen på 13,3 mill. kr stigende til 22,8 mill. kr i 2022. Dette er en stor utfordring for kommunen i en situasjon hvor det økonomiske opplegget forutsetter at:

- Tjenestene bidrar med 28,5 mill. kr i rammereduksjon i 2021 stigende til 48 mill. kr i 2023.
- Ingen kompensasjon for konsekvensjusteringer i drifta. Tjenestene må dekke

utgiftsøkninger/inntektsreduksjoner utover kommunal lønns- og prisstigning innenfor egen ramme.

- Ingen nye driftstiltak i planperioden utover det som er prioritert i nåværende økonomiplan.
- Et minimum av endringer på investeringsprogrammet. Medfører blant annet at vedlikeholdsetterslepet på andre områder enn skole ikke imøtekommes.

Rådmannen skal om en måned fremlegge et budsjettopplegg som er i balanse og må da skissere tiltak som lukker budsjettavviket. Det frarådes å angripe netto driftsresultat. Det betyr at det må på banen tiltak som vil redusere kommunens driftsutgifter ut over det som er lagt til tjenestene i det foreløpige opplegget.

Vekst eller stagnasjon

Rana kommune står som organisasjon og samfunn ved et veiskille dette og neste år – vekst eller stagnasjon. Demografipilene går nedover samtidig som det planlegges og investeres optimistisk for fremtida. Løfteprosjektene flyplass, batterifabrikk, dypvannskai, Campus Helgeland og bedre løsninger for E6 (byen) og FV12 (tunellen) er sentrale vekstkatalysatorer.

Resultatet så langt er statlige vedtak om å flytte ledelsen med mer i Helgelandssykehuset til Sandnessjøen og avvikling av 100 arbeidsplasser ved NRK Lisensavdelingen i Mo i Rana. Noen nye arbeidsplasser er etablert ved Nasjonalbiblioteket Rana og NAV dokument-senter.

Rana Kommune er godt rustet for vekst når det gjelder kapasitet i barnehager og skoler. På eiendomssiden er omlag 1 400 boenheter regulert eller under regulering i privat og offentlig regi. Det er også investert i by-utvikling og skolebygg. Vi har dermed kapasitet og grunnstruktur på plass til å tilby boliger og et godt oppveksttilbud når veksten kommer. Den største utfordringen blir å møte kommunens økende andel eldre med et godt og tilpasset tjenestetilbud.

Økende ekstremvær kombinert med vedlikeholdsetterslep utgjør en økonomisk og sikkerhetsmessig risiko mot kommunens infrastruktur som bygg, veier og anlegg. Industrien signaliserer et økende kraftbehov for å kunne møte ny industriell vekst.

Helhetlig plan og styring

Kommunens helhetlige plan- og styrings-system bidrar til å sikre overordnet styring og legge til rette for internkontroll etter kommuneloven. Det er et prioritert mål å gjøre plan- og styringssystemet så enkelt som mulig.

Kommunens planverk viser hvordan vi skal prioritere og utvikle kommunen vår innenfor de rammebetingelsene vi har.

Kommunal planstrategi, kommuneplan og økonomiplan er lovpålagte plandokumenter. Planstrategi drøfter og avklarer strategiske valg og gir politisk prioritering av plan-oppgaver, mens kommuneplanen gir retning for lokal samfunnsutvikling og arealbruk. Planen bidrar til at nasjonale og regionale mål og forventninger tilpasses lokale forhold.

Prosessen med planstrategi er startet opp høsten 2020 og skal ferdigstilles våren 2021. Ved behandling av planstrategien skal kommunestyret også ta stilling til om gjeldende kommuneplan skal revideres eller videreføres uten endringer.

Handlingsdelen til kommuneplanen er integrert i budsjett- og økonomiplanen og revideres årlig. Styringsindikatorer viser om vi er på rett vei.

Kommuneplan med satsingsområder

Norges grønne industrihovedstad – framtida er fornybar

Rana kommunes visjon bygger på identiteten, viljen og attraktiviteten til ranasamfunnet. Samtidig viser visjonen bildet av framtida og det vi skal strekke oss mot. Visjonen gir en retning for fremtiden, der bærekraft og grønt står sentralt. Visjonen favner bredt, ved at både dagens og fremtidens innbyggere og virksomheter får oppmerksomhet. Den setter samtidig en positiv og offensiv retning for alle.

Kommuneplan for 2017-2027 med prioriterte satsingsområder skal sikre en bærekraftig utvikling, der Rana kommune fremstår som attraktiv for innbyggere, tilflyttere, næringsliv og besøkende. En viktig nøkkel for å løse fremtidens oppgaver er samskaping. Det innebærer at kommunen, innbyggere, frivillige og næringsliv løser offentlige oppgaver gjennom samarbeid.

KOMMUNEPLAN 2017-2027

Samfunnsdel med arealstrategier

Norges grønne industrihovedstad – framtida er fornybar.

Satsingsområder og strategier

Vekstkraft og attraktivitet

- » Vekst i offentlig og privat virksomhet samt Campus
- » Industriby med ren luft og rent vann
- » Attraktive kulturtilbud og møteplasser for alle
- » Styrket identitet gjennom satsing på fortrinn og særpreget

Grønn omstilling

- » Samarbeid med næringsliv om utvikling i grønn retning
- » Bærekraftig utnyttning av fornybare ressurser
- » Klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk
- » Byutvikling med vekt på grønne strukturer og urbanisering

Livskvalitet og mestring

- » Fokus på tidlig innsats og forebygging
- » Reduksjon av sosial ulikhet
- » God integrering, økt deltakelse og egeninnsats
- » Helsefremmende kommunale tjenester

Framtidsretta infrastruktur

- » Regionalt logistikknodepunkt med stor flyplass
- » Fortsatt tyngdepunkt for sykehusdrift i regionen
- » Verdivarende vedlikehold av bygg, veier og anlegg
- » Digitalisering, velferdsteknologi og innovasjon

FNs bærekraftsmål - lokal tilpasning

Regjeringen har bestemt at FNs 17 bærekraftsmål skal være hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer frem mot 2030.

Med FNs bærekraftsmål som nytt rammeverk for kommunal planlegging og tjenesteyting, utfordres vi til å løfte blikket og se samfunnsutviklingen i en større helhetlig sammenheng. I vårt planverk må vi vise hvordan Rana kommune skal bidra til en bærekraftig utvikling som sikrer fremtidige generasjoner. Dette stiller krav til nye måter å samarbeide, planlegge og lede på.

Kommunestyrets lovpålagte ansvar

Kommunestyrets ansvar følger av [kommuneloven](#).

Kommunen skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handlingsevnen blir ivaretatt over tid. Ny kommunelov fastsetter at kommunestyret skal fastsette langsiktige finansielle måltall for utvikling av kommunens økonomi. Innenfor de økonomiske og rettslige rammene har kommunestyret frihet til å prioritere.

Økonomiplanen skal forankres i kommunepланen og skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp. Økonomiplanen skal balanseres, være fullstendig og realistisk. Dette innebærer at økonomiplanen skal vise inndekning av alle kostnader det enkelte år og skal ikke vise et merforbruk.

Utviklingstrekk

Uten kommunen stopper det opp

Arbeidet som utføres i kommunen betyr mye for folks hverdag. Det er kommunen som sørger for at gatene blir brøytet og feid og avfallsdunken tømt, at det finnes barnehageplasser, at barna våre får den skoledagen som kan gjøre dem til gagns mennesker og som sørger for god omsorg for våre eldre.

Kommunen har store samfunnsoppgaver i kraft av rollene som tjenesteyter, myndighetsutøver, samfunnsutvikler og arena for det lokale og regionale demokratiet.

Strategiske valg og prioriteringer må ta utgangspunkt i kunnskap om lokale utfordringer og muligheter som kommunen forventer å møte fremover.

Men hvordan står det egentlig til i vår kommune og hvilke utfordringer står vi overfor i årene som kommer?

Usikker status for kommuneøkonomien

Kommunesektoren har hatt gode rammebetingelser de siste årene. Inntektsnivået har holdt seg godt oppe og mange kommuner, deriblant Rana, kan vise til gode økonomiske resultater. Den gode inntektsutviklingen har i stor grad vært påvirket av overraskende store skatteinntekter og et gunstig rentenivå.

Kommune-Norge har aldri gjennomført så raske omstillinger som under Korona-pandemien i vår. Nå har applausen stilnet og vi skal se fremover. God økonomi er grunnlaget for en stabil og god oppgaveløsning. Det er derfor grunn til bekymring når vi ser at økonomien settes under press, samtidig som den kraftige behovsveksten innenfor helse- og omsorgssektoren så vidt har begynt.

Ordet usikkerhet går igjen når vi skal gjøre opp status for kommuneøkonomien. Ekstra-utgifter, inntektsbortfall og langtidsvirkninger av permitteringer, lavkonjunktur og omprioritering av tjenester gjør usikkerheten stor. Selv om regjeringen har vedtatt økonomiske krisepakker i forbindelse med pandemiutbruddet for kommunene, er det fortsatt usikkert hvor mye staten vil kompensere.

Det er ikke uvanlig med usikkerhet rundt kommuneøkonomien, men dette året er annerledes. Perspektivanalysen er basert på Kommuneproposisjonen. Statsbudsjettet som legges frem 7. oktober kan endre det økonomiske opplegget.

De siste prognosene fra Norges Bank kan karakteriseres som moderat optimistiske, til tross for det største produksjonsfallet i norsk og internasjonal økonomi etter krigen.

Styringsrenta ventes å forbli på null prosent de neste to årene. Arbeidsledigheten er fremdeles høy, men falt klart i august. Krona har svekket seg betydelig, til glede for konkurranseutsatt sektor og arbeidsmarkedet.

Koronapandemien

Koronapandemien har satt verden på en ny prøve, og vist en sårbarhet for samfunns- endringer som vi ikke var forberedt på. Omfanget av konsekvensene er uoversiktlig og samfunnet er fortsatt preget av usikkerhet. Både kommunen, næringslivet og befolkningen er rammet av tiltakene som er innført. Samfunnet åpner gradvis opp igjen, men foreløpig vet vi ikke når hverdagen går helt tilbake til normalen. Vi vet heller ikke hvordan den nye normalen vil se ut.

En slik annerledes situasjon kan være krevende å takle både for bedrifter og enkeltpersoner. I Rana har koronautbruddet medført betydelige konsekvenser både for næringsliv, frivillig sektor, kommunen som organisasjon og som samfunn. Stikkord er permitteringer, økt arbeidsledighet, uro og usikkerhet, men også dugnad, samarbeid, innovasjon, nye løsninger og stor tillit til kommunen.

Vi vet lite om langtidseffektene av tiltakene som er gjennomført. Summen av påvirknings- faktorer som økt stress, psykiske helseplager og dårlig økonomi kan påvirke folkehelsen negativt. I kommunen har vi barn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Vi vet at barn og ungdoms psykiske helse og trivsel påvirkes av familiens økonomiske situasjon, så dette er en faktor vi må følge nøye med på.

Lokalt har helseberedskapen og helse- og omsorgstjenestene så langt vist seg godt rustet til å redusere smittespredning og møte en pandemi. Kommunale tjenesteområder har klart å tilpasse og tilrettelegge tjenester på

nye måter. Samtidig ser vi at det er utfordrende for kommunen å stå i en langvarig pandemisituasjon, både økonomisk, omdømme- og samfunnsmessig.

Kommunal tjenesteyting - tjenestedesign

Kommunen har ansvar for å levere gode velferdstjenester til innbyggerne på kort og lang sikt.

Kommunens tjenester utfordres av demografisk utvikling, utsatte drifts- og investeringsbehov, økte krav til helhetlig og koordinerte tjenester, og en kraftig vekst i behov for helse- og omsorgstjenester.

Dagens etablerte løsninger og strukturer er ikke bærekraftig over tid. Effektivisering, omstilling, innovasjon, digitalisering og nye måter å organisere og løse tjenester på vil være nødvendig.

Gode tjenestetilbud og bærekraftig samfunnsutvikling kan ikke skapes av kommunen alene, men gjennom samarbeid med aktører og ressurser lokalt.

Skoleløftet

Investeringer i skolebygg representerer det største løftet i den kommunale bygnings- massen de siste 10 årene.

Tabell 1. Skoleinvesteringer

Skoleinvesteringer 2010-2022	Mill. kr
Rana ungdomsskole	221,5
Gruben barneskole	272,0
Båsmo barneskole	287,5
Andre skoler	438,6
Saneringsprosjekt	19,0
Totalt	1 238,6

Skoleløftet – gjennomførte og vedtatte – har så langt resultert i et investeringsvolum på over 1,3 mrd. kr med oppgraderte og nye skolebygg over store deler av kommunen. Parallelt er det også investert i infrastruktur i tilknytning til skoleanleggene på over 150 mill. kr. (Moheia fritidspark, trafikksikkerhet, miljø og uteområder).

Nybyggene på Gruben og Båsmoen vil bli gjennomført med mest mulig fossilfri byggeprosess, bygd i massivtre og tilfredsstillende langt på veg kravene til passivhus. Høye investeringskostnader, men bedre driftsøkonomi og lengre levetid for byggene.

Sosial bærekraft og folkehelse

Sosialt bærekraftige samfunn handler om tilgang til goder som arbeid, utdanning og gode nærmiljø, og et samfunn preget av tillit, trygghet og tilhørighet. Folkehelseloven gir klart uttrykk for kommunenes arbeid med sosial bærekraft eller folkehelse.

Rana kommune ivaretar følge-med-ansvaret og bruker plansystemet til å jobbe systematisk med folkehelsearbeidet, slik folkehelseloven legger opp til.

Rana kommune har pekt ut fire utfordringer som skal prioriteres i kommende planperiode:

1. sosial ulikhet
2. frafall i videregående opplæring
3. psykiske problemer, ensomhet, utenforskap
4. samarbeid på tvers

For mer informasjon vises det til «[Folkehelseprofil 2020 - tema sosial bærekraft](#)»- og «[oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer](#)».

Næringsutvikling, infrastruktur og samferdsel

Rask utbygging av ny stor flyplass og etablering av batterifabrikk, ny dypvannskai og videreutvikling av Campus Helgeland vil være de viktigste utviklingsprosjektene knyttet til næringsutvikling, infrastruktur og samferdsel i Rana.

Mo i Rana har en sentral beliggenhet, og er et naturlig logistikknutepunkt for Nord-Helgeland som eksportregion. En framtidsretta infrastruktur som legger til rette for økt mobilitet i arbeidsmarkedet og næringslivet er avgjørende for regionens konkurranseevne. Det betinger miljøvennlige, trygge og effektive samferdselsløsninger både til, fra og gjennom kommunen.

Særlig realisering av stor flyplass og batterifabrikk vil berøre store deler av samfunnslivet i Rana, og stille krav til kommunen som tjenesteleverandør.

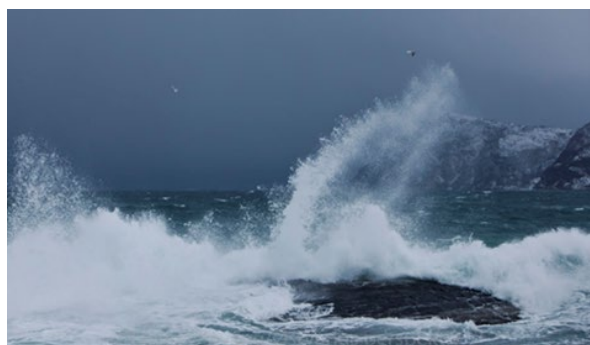
Rana kommune er godt rustet for å ta imot veksten når den kommer. Vi har kapasitet og grunnstruktur på plass for å tilby boliger, et godt oppveksttilbud og nye næringsarealer. Videre kapasitetsoppbygging må tas gradvis i

takt med befolkningsveksten. Det er viktig at kommunen fremstår som en fleksibel løsningsorientert og en profesjonell tilrettelegger.

Økologisk bærekraft og grønn omstilling

Kommuneplanens visjon «Norges grønne industrihovedstad – framtida er fornybar» og flere strategier peker ut en tydelig retning mot grønn omstilling og bærekraftig klima og miljø.

Generelt kreves det økt oppmerksomhet, mer effektive tiltak, og bedre samarbeid på tvers av samfunnssektorer og aktører for å bekjempe/stoppe klimaendringer og negative miljøpåvirkninger. Som verktøy i klima- og miljøpolitikken skal Rana kommune utarbeide klimabudsjett.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Rana kommune har de siste årene jobbet systematisk med samfunnssikkerhet og beredskap, og har et godt og oppdatert planverk. Koronapandemien 2020 og ekstremvær har satt oss på prøve, og viser at det kommunale beredskapsarbeidet i større grad må se utover vante organisasjonsgrenser og arbeidsmåter.

Lovpålagt ROS-analyse viser at kommunen må intensivere innsatsen på forebygging i årene fremover. Vi må sikre tilstrekkelig beredskap

for å kunne stå i imot og tilpasse oss klimarelaterte farer og naturkatastrofer. Samtidig må vi være beredt på å håndtere pandemikriser og konsekvenser av smitteverntiltak.

Vekstkraft og rekruttering

Rana har i mange år hatt svak befolkningsvekst. Synkende fødselsoverskudd og økende andel eldre, kombinert med fraflytting, lav tilflytting og innvandring utfordrer demografisk utvikling og fremtidig behov for arbeidskraft og kompetanse. Samtidig står cirka 14 prosent av befolkningen mellom 15 og 29 år utenfor arbeidsliv og utdanning i Nordland.

Før koronapandemien har Rana hatt lav arbeidsledighet og høyt frafall i videregående skole. Hvordan arbeidsledigheten vil bli etter koronapandemien er usikkert. Men det er stor risiko for at en større andel unge blir stående utenfor arbeidsliv og utdanning.

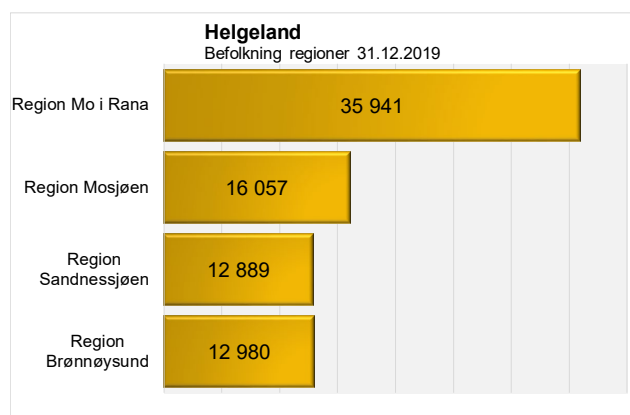
Bedrifter etablerer seg der det finnes gode rammevilkår. Folk følger arbeidsmarkedet, men vektlegger samtidig andre faktorer ved valg av bosted, for eksempel god kvalitet på barnehager og skoler, og gode kultur-, aktivitet- og fritidstilbud.

Ungdomsrådet signaliserer viktigheten av møteplasser. De mener at Rana har gode organiserte fritidstilbud for ungdom, men mangler åpne og uformelle møteplasser. Dette er fremtidens stemmer, og de må vi lytte til.

Samfunn og næringsliv

Ved utgangen av 2019 var det bosatt 77 867 innbyggere i region Helgeland. Dette er en reduksjon på 609 innbyggere og utgjør en befolkningsnedgang på 0,8 prosent. Dette er en vesentlig større befolkningsnedgang enn året før, da det ble 138 færre innbyggere i region Helgeland.

Figur 1. Befolkning fordelt på regioner Helgeland

Region Mo i Rana: Rana, Hemnes, Nesna, Lurøy, Rødøy og Træna

Samtlige regioner har hatt en befolkningsnedgang, men nedgangen målt i prosent var størst i region Mosjøen og region Brønnøysund, med en reduksjon på henholdsvis 1,2 prosent og 1,0 prosent.

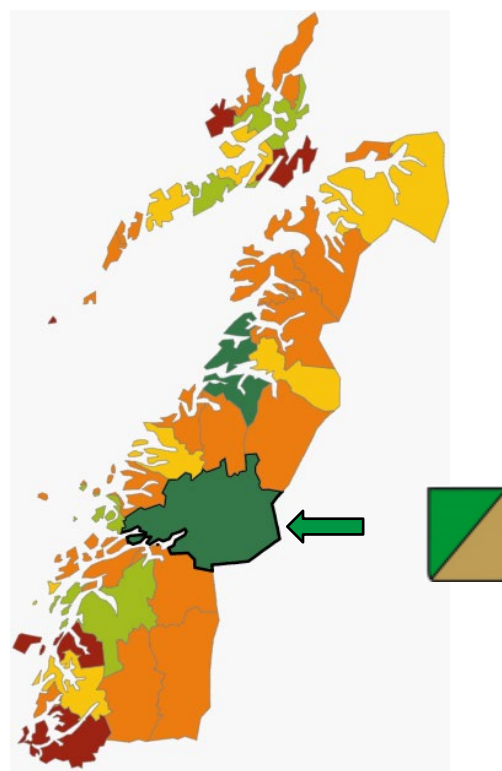
Region Helgeland utgjør 32,3 prosent av Nordlands befolkning, mens 46,1 prosent av befolkningen på Helgeland er bosatt i region Rana.

Rana klatrer på NHOs Kommune-NM

Næringslivets hovedorganisasjon NHO har siden 2011 publisert indikatorer som rangerer

kommuner etter attraktivitet og lokal vekstkraft basert på forhold ved næringsliv, arbeidsmarked, demografi, kompetanse og kommunal økonomi. Undersøkelsen fra 2020 er basert på tall fra 2019.

Rana klatret ytterligere åtte plasser opp i forhold til fjorårets plassering og havnet i 2020 på plass 80. Rana er nest beste næringslivskommune i Nordland, etter Bodø som er rangert som nr. 34 i landet. Rana får bedre plasseringer enn i fjor på samtlige delområder. Høyest uttelling får vi på kompetanse (41. plass) og kommuneøkonomi (52. plass). Deretter følger næringsliv (100), demografi (133) og arbeidsmarked (223).

Sysselsetting

Tabell 2. Sysselsatte etter bosted, arbeidssted og næring 2015-2019 (15-74 år)

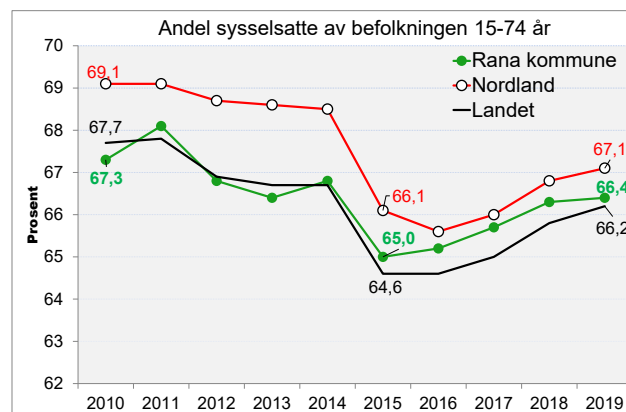
	2015	2016	2017	2018	2019	Andel i %	Endring fra 2018	Endring fra 2018 i %
Jordbruk, skogbruk og fiske	189	203	168	195	188	1,4 %	-7	-3,6 %
Bergverksdrift og utvinning	279	293	318	337	352	2,7 %	15	4,5 %
Industri	1 503	1 467	1 513	1 572	1 544	11,9 %	-28	-1,8 %
Elektrisitet, vann og renovasjon	215	229	212	166	207	1,6 %	41	24,7 %
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 252	1 258	1 253	1 231	1 258	9,7 %	27	2,2 %
Varehandel, motorvognreparasjoner	1 635	1 628	1 668	1 664	1 613	12,4 %	-51	-3,1 %
Transport og lagring	685	679	700	705	690	5,3 %	-15	-2,1 %
Overnattings- og serveringsvirksomhet	374	362	388	387	378	2,9 %	-9	-2,3 %
Informasjon og kommunikasjon	274	257	232	269	240	1,8 %	-29	-10,8 %
Finansiering og forsikring	119	121	139	138	129	1,0 %	-9	-6,5 %
Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	483	516	516	553	546	4,2 %	-7	-1,3 %
Forretningsmessig tjenesteyting	441	449	467	489	489	3,8 %	0	0,0 %
Off.adm., forsvar, sosialforsikring	1 059	1 086	1 088	1 060	1 027	7,9 %	-33	-3,1 %
Undervisning	936	936	946	915	900	6,9 %	-15	-1,6 %
Helse- og sosialtjenester	2 633	2 686	2 745	2 769	2 850	21,9 %	81	2,9 %
Personlig tjenesteyting	571	551	542	562	566	4,4 %	4	0,7 %
Uoppgitt	40	29	27	41	29	0,2 %	-12	-29,3 %
Totalt	12 688	12 750	12 922	13 053	13 006	100 %	-47	-0,4 %

Verdiskapningen i Nordland er stor. I 2019 ble det nok en gang satt omsetningsrekord med 235 mrd. kr, en vekst på 7,4 mrd. kr fra året før. Omsetningen tilsvarte 5 prosent av Norges fastlandsøkonomi, noe som er 20 prosent høyere enn for 10 år siden. Vekst-takten i Nordland var på 3,3 prosent fra 2018. Dette er lavere enn året før, men likevel høyere enn landet som helhet som hadde en vekst på 3,0 prosent.

Rana har i dag et bredt sammensatt næringsliv. Tabellen over viser sysselsettingen i Rana fordelt på ulike næringer. I 2019 var 13 006 personer i alderen 15-74 som var bosatt i Rana sysselsatt. Dette er en reduksjon på 47 personer sammenlignet med 2018.

Andel sysselsatte av befolkningen 15-74 år i Rana er omtrent på samme nivå som landet, men noe lavere enn Nordland. Nedgangen fra 2014 til 2015 skyldes omlegging av statistikken fra SSB.

Figur 2. Andel sysselsatte av befolkningen 15-74 år

Sammenlignbare tall viser at andel sysselsatte har økt jevnt både i fylket, landet og kommunen de siste fire årene. Økningen i Rana har vært på 1,4 prosentpoeng.

Arbeidsledighet

Ved utgangen av august 2020 har Nordland fylke lavest arbeidsledighet i landet med 3,0 prosent arbeidsledige, en nedgang fra 3,2 prosent i juli. I landet var 4,3 prosent av arbeidsstyrken arbeidsledig. Dette er en stor økning sammenlignet med samme periode i 2019, da arbeidsledigheten i Nordland var på 1,8 prosent.

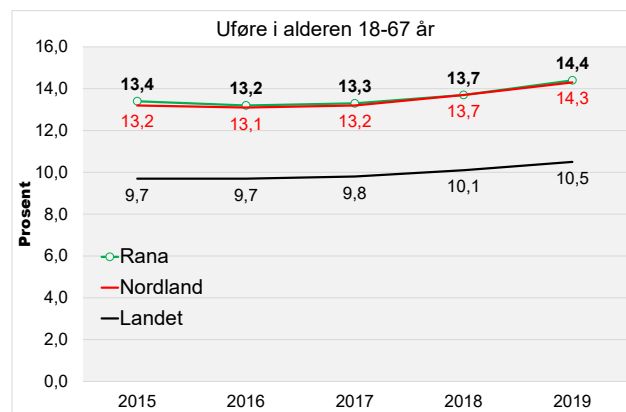
I Rana var 412 personer registrert som helt arbeidsledige ved utgangen av august. Dette utgjør 3,0 prosent av arbeidsstyrken og er på samme nivå som fylket. Dette er en betydelig økning sammenlignet med samme periode i fjor, da 270 personer var helt ledige (2,0 prosent av arbeidsstyrken).

Flere uføre

På landsbasis er nå 1 av 10 personer uføre-trygdet. I 2019 var 364 000 personer uføre-trygdete, 36 000 flere enn i 2015. Dette tilsvarer 10,5 prosent av befolkningen i alderen 18-67 år. Verken gradert uføretrygd eller kombinasjon av trygd og arbeid ser ut til å øke.

Rana har en vesentlig høyere andel uføre enn landsgjennomsnittet, samtidig øker andel uføre både i landet, kommunen og fylket. I 2019 var 14,4 prosent av innbyggerne i alderen 18-67 år i Rana uføre, en økning fra 13,7 prosent i 2019, noe som tilsvarer en økning på 5,1 prosent.

Figur 3. Andel uføre 18-67 år

Andel uføre i Rana ligger på samme nivå som Nordland fylke, men vesentlig høyere enn landet for øvrig.

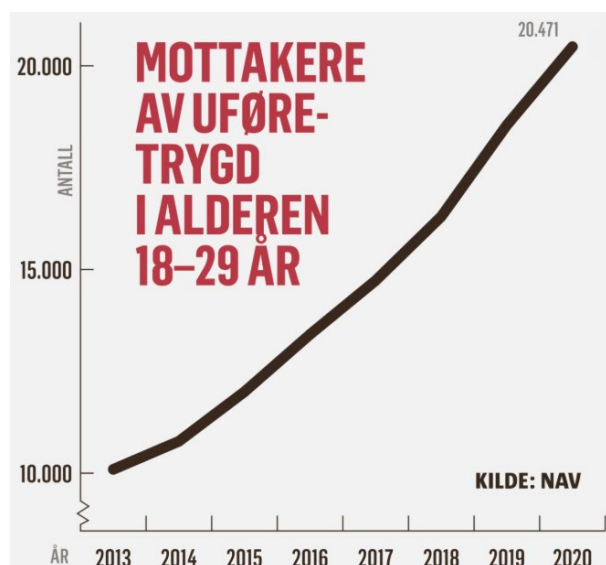
Flere unge uføre

Aldri før har så mange unge vært uføre-trygdet. Økningen er størst blant unge med lav utdanning.

Den viktigste årsaken til uføretrygd blant personer i alderen 18-29 år øker, ser ut til å skyldes psykiske lidelser, selv om forskning viser at arbeid har positiv effekt på helsen, både fysisk og mentalt. Det å ha en jobb bidrar for de fleste til økt tilhørighet, mestring og personlig utvikling, og ikke minst økonomisk selvforsørgelse.

Den viktigste risikofaktoren for å stå utenfor skole og arbeidsliv er lav utdanning og manglende videregående skole. Dette henger også sammen med at ufaglærte jobber er i ferd med å forsvinne, noe som gjøre det enda vanskeligere for unge uten fullført videregående utdanning å finne jobb.

Figur 4. Unge uføre i landet

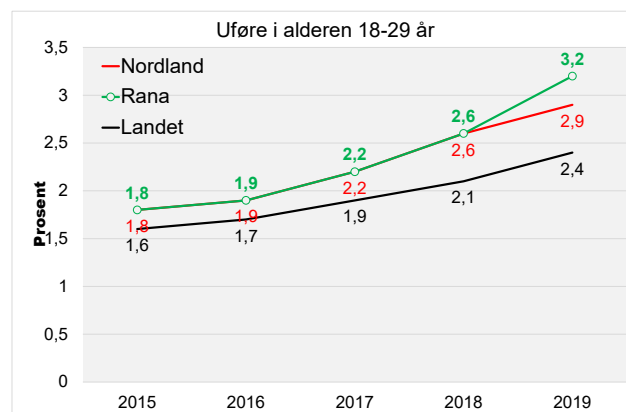
Antall unge uføre i alderen 18-29 år har økt fra 10 000 i 2013 til over 20 000 i 2020.

Utviklingen går i feil retning. Stikk i strid med politiske mål, fortsetter antall uføre under 30 år å vokse. På ett år har antall unge uføre økt med 2 000 personer.

Nordland og Rana har enda flere unge uføre enn landet, og andelen har økt kraftig de siste fire årene. Andel uføre i Rana har vært på samme høye nivå som fylket frem til 2018, men lå i 2019 høyere med en uføre andel på 3,2 prosent. 129 personer i denne alderen er registrert som uføre i Rana, en økning fra 73

personer i 2015. Dette tilsvarer en økning på 77 prosent på fire år.

Figur 5. Unge uføre i alderen 18-29 år

For samfunnet er det spesielt viktig å lykkes med å bremse denne uheldige utviklingen, siden vi står overfor store demografiske endringer. Vi får langt flere eldre enn før som skal forsørges av langt færre yrkesaktive enn før. I tillegg er det en stor kostnad for samfunnet om mange havner utenfor arbeidslivet tidlig i livet.

Dette gir mange år med trygdeutbetalinger, og samfunnet går glipp av ressursene og verdiskapningen som disse personene kunne bidratt med.

Strategier og fokusområder

Tidlig innsats

Barnetallet har gått gradvis nedover og i 2019 var antallet fødte på sitt laveste nivå. Prognosene for 2020 er heller ikke positive. Samtidig har vi sett en økning i krevende læringsmiljøsaker og barnevernssaker. Det gjør det naturlig å tenke annerledes. Skoler og barnehager er våre viktigste arenaer for å bidra til å gi barn og unge en god oppvekst.

Ut fra dette etableres nå prosjektet «Tidlig inn». I det ligger det at vi setter oss klarere mål for tidlig innsats. En tiltakstrapp etableres og tiltakene settes inn tidligst mulig, med barnets beste i fokus. Det vil si i hjemmet, på skolen eller i barnehagen.

Barnevernet skal være vårt siste sikkerhetsnett. Ved å arbeide bevisst for å få færre saker til barnevernet, mener vi det skal være mulig å flytte ressurser fra barnevernet over til forebyggende arbeid og tidlig innsats. Det finnes gode eksempler på kommuner i Norge som driver svært effektive barnevern med gode resultater. Løsningen er å rette ressursene inn mot tidlig innsats.

Jobben som skal skje i skoler og barnehager vil være viktig, men også PPT, helsetjenesten, familietjenesten og kultur vil være viktige bidragsyttere. Et større prosjekt vil bli iverksatt med utgangspunkt i BTI-metoden (bedre tverrfaglig innsats). Det vil bli aktuelt å utvikle en egen enhet for forebyggende arbeid og tidlig innsats, ved å sette sammen dagens ressurser i nye tverrfaglige team.

Alle skal ha et sted å bo

Ved behandling av budsjett 2020 ble det vedtatt tre verbalvedtak som omhandler boligpolitikk og boligsosialt arbeid. «*Fra leie til eie*», «*Nye boformer for eldre*» og «*Boliger for personer med funksjonsnedsettelse*».

Kommunestyrets fokus på området er berettiget. I kommunen er det mange vanskeligstilte på boligmarkedet. Kommunen har også boområder med samlokaliserte boliger som utfordrer nærområdet og ikke oppleves som trygt.

Innenfor kommunale tjenester er det for tiden god dekning for eldre, men innenfor psykisk helse, rus og miljøterapeutisk avdeling må innsatsen økes. I økonomiplanen er det prioritert botilbud for disse målgruppene, men innsatsen må ikke stoppe der. Det er behov for en langsiktig og helhetlig planlegging og en handlingsplan på området.

En god boligpolitikk handler om å gjøre det enklere, billigere og raskere å bygge, slik at vi får nok boliger. Det handler også om at vi skal ha gode ordninger for de som av ulike årsaker faller utenfor og trenger ekstra hjelp til å skaffe seg bolig. Dette er et kommunalt ansvar.

Det boligsosiale arbeidet har mange aktører fordi behovene er sammensatt. Kommunens boligsosiale strategi må ha som mål å se flere av virkemidlene i sammenheng. Barn og barnefamilier må prioriteres fordi et godt hjem er et viktig utgangspunkt for en god barndom.

Andre sentrale samarbeidspartnere er velferdsaktører, byggenæringen og kunnskapsmiljøer.

I Rana er *Housing First* og *Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier* (HOLF) gode eksempler på en målrettet og vellykket oppfølging av vanskeligstilte også på boligmarkedet. Det bør kommunen bygge videre på.

I kommende periode må kommunens samlede kompetanse på området jobbe sammen om å få på plass en boligpolitisk plan. Politikken på området må komme klart fram i planen. I denne vil verbalvedtakene måtte omhandles på en samordnet og helhetlig måte da bestillingene fra kommune-styret griper inn i hverandre.

Startlån er også et viktig boligpolitisk virkemiddel. I 2020 er det avsatt en ramme på 70 mill. kr. Det er stor etterspørsel og volumet vurderes i forbindelse med budsjett 2021.

Den nasjonale strategien, "Bolig for velferd" (2014-2020) blir fra 2021 erstattet av en ny boligmelding. Den kommer sist i 2020, og må legges som basis i arbeidet.

Fremtidens boligsosiale politikk i Rana må være målrettet og kunnskapsbasert, og aller viktigst: Den må sikre at alle har en trygg, rimelig og god bolig.

Ingen eldrebølge, men en varig endring vi skal leve med

De fleste eldre i Rana lever gode liv. De former sin egen hverdag, de er aktive og deltar i sosiale fellesskap. De får gode helse- og omsorgstjenester når de trenger det, og de

bidrar med ressurser i jobb, familie, venner eller i nærmiljøet. Alle eldre bør fortsatt få ha disse gode hverdagene, også når helse svikter og kommunen må inn med omsorgstilbud.

Godt forebyggende arbeid rettet mot eldre kan gi gode muligheter for utsettelse av omsorgsbehov. God og næringsrik mat, samt sosiale og fysiske aktiviteter er med på å bidra til bedre livskvalitet og allmenntilstand.

De fleste av oss ønsker å være selvhjulpne. Reformen «*Leve hele livet*» skal bidra til at eldre innbyggere kan mestre livet lenger og ha trygghet for at de får god hjelp når de har behov for det. Målet med reformen er flere gode leveår der den aldrende befolkningen beholder god helse lenger og i større grad mestrer eget liv. Reformen er særlig rettet mot helse- og omsorgssektoren, men det er viktig at alle sektorer i kommunen bidrar sammen.

Rana får store utfordringer i årene som kommer innenfor mange tjenesteområder. Det siste året er dette blitt forsterket og gjør at vi bør ta en timeout og nøye vurdere hvordan tjenestene skal møte utfordringene.

Det er økende utfordringer knyttet til demografi, økonomi og redusert tilgang på arbeidskraft og innbyggere i yrkesaktiv alder, i en tid der behovene øker kraftig også utenfor tradisjonell eldreomsorg.

Kommunen må over i en fase der tjenestene må bygges om. Dette utviklingsarbeidet vil ta tid. Det er viktig å bruke tid på å legge de rette strukturene i tjenestetilbudene. Vi må være trygge på at de rette grepene tas for fremtidens generasjoner. Det må etableres en

struktur som gir mulighet til å gi et bredt og godt velferdstilbud. Kommunen har ikke råd til å feile nå med å legge opp til strukturer som ikke har bærekraft på dette området.

Det er ikke rett tidspunkt å konkludere med størrelsen på et nytt sykehjem, samtidig som andre driftsformer prøves ut. I verste fall kan vi ende opp med kostbare løsninger (ca. 1,1 mill. kr per plass per år til pleie- og omsorgstjenester pluss investerings- og FDVU-kostnader) som treffer få personer, mens andre ikke får tjenester. Kommunen risikerer å få et A- og B-lag, med «de som er innenfor og de som ikke kommer dit».

Omsorgstjenesten har store rekrutteringsutfordringer, og har få eller ingen søkere til ledige stillinger. 240 ansatte er over 55 år og blir pensjonister de nærmeste årene og disse skal erstattes. I tillegg trenger kommunen framskrevet rundt 180 nye årsverk (omgitt i personer blir det flere personer) for å kunne ta økningen innen helse- og omsorgstjenesten på grunn av veksten i antall eldre.

Det legges opp til et opplegg der vi reduserer med 10 sykehjemsplasser og erstatter dette med 10 enheter i et boligfellesskap for personer med lettere demenssykdom organisert innen hjemmeomsorgen. Denne målgruppen har nå tilbud i sykehjem. Mange kommuner har klart å gi gode og trygge tilbud

slik vi her foreslår. Ved også å sette inn velferdsteknologiske løsninger i tillegg til bemanning, vil både personell- og økonomiressursene bli mindre enn i tradisjonell sykehjemsdrift. Det settes inn ca. 0,5 mill. kr til drift per plass, det vil si ca. 50 prosent av kostnaden per sykehjemsplass.

Sykehjem er et dyrt tilbud som treffer et fåtall mennesker. Vi må prøve ut andre strukturer, en annen løsning i mellomperioden fram til nytt sykehjem må bygges. Ved å gå ytterligere ned på sykehjemdekningen som foreslått for budsjett 2021, er kommunen fremdeles over snittet i KG 13 med tanke på nivå for sykehjemdekning.

Tabell 3 under viser ulike senarioer for sykehjemdekning. Kommunen bør sette måltall og deretter planlegge/bygge tjenester utenom sykehjem for å kunne tilby innbyggerne gode helsetjenester innenfor en ny struktur.

Dersom vi lykkes med ombyggingen vil kommunen kunne gi gode omsorgstjenester med færre sykehjemsplasser til en lavere kostnad, og mer effektiv bruk av personalressurser.

Dersom det raskt blir behov for nye sykehjemsplasser, er det mulig å omdisponere areal innenfor eksisterende formålsbygg.

Tabell 3. Alternativer dekningsgrad institusjonsplasser i prosent av personer 80 år og over

Endring i forhold til plasser 2019:

240

	2021	2025	2030	2035	2040
Dekningsgrad 18 % (2019 nivå)	256	303	368	424	473
Endring plasser	16	63	128	184	233
Økte utgifter i mill. kr	17	69	141	202	256
Økte årsverk	18	72	147	211	268
Økte ansatte	27	106	218	313	396
Dekningsgrad 16 %	227	269	327	377	420
Endring plasser		29	87	137	180
Økte utgifter i mill. kr		32	96	150	199
Økte årsverk		33	100	157	208
Økte ansatte		49	148	233	307
Dekningsgrad inntil 16 % er nådd	16,9				
Dekningsgrad 15 %	213	252	307	353	394
Endring plasser		22	77	123	164
Økte utgifter i mill. kr		24	85	136	181
Økte årsverk		26	88	142	189
Økte ansatte		38	131	210	279
Dekningsgrad inntil 15 % er nådd	16,9				
Dekningsgrad 14 %	199	235	286	330	368
Endring plasser		0	56	100	138
Økte utgifter i mill. kr			62	110	152
Økte årsverk			65	115	159
Økte ansatte			96	169	234
Dekningsgrad inntil 14 % er nådd	16,9	14,3			

Parallelt prøves det også ut andre tilnæringsmåter innen helse- og omsorgstjenesten, slik som samlokalisering og omstrukturering av hjemmebaserte tjenester. Videre iverksettes to tidlig- inn-prosjekt: innsatsteam og personsentrert helsetjenestetteam. Det siste sammen med sykehuset.

Pårørende og frivillige vil fremdeles være viktige samarbeidspartnere. Målet er å bevilge seg tid til å få lagt gode strategier for å sikre at tjenestene til eldre også i fremtiden når alle.

Rekruttering

Kompetansen til de ansatte er kommunens viktigste ressurs for å levere bærekraftige tjenester av god kvalitet.

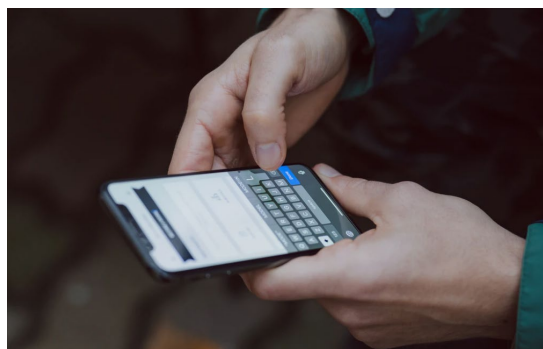

Kommunen består av kompetanseintensive arbeidsplasser, og rett rekruttering og utvikling av egne ansatte er viktig for å møte behov fremover.

Det viktigste kompetansepotensialet finnes blant de som allerede jobber hos oss. Høy andel deltidsansatte er en av de største utfordringene i kommunesektoren. Økt nærvær, flere på heltid og målretta rekruttering av unge er viktige grep for å sikre et bærekraftig tjenestetilbud.

Kommunikasjon

Rana kommune skal bruke kommunikasjon som et strategisk verktøy for å nå målene i kommuneplanen og FNs bærekraftsmål.

Som vertskommune med visjon om å bli Norges grønne industrihovedstad, vil kommunikasjon være et viktig virkemiddel for å tiltrekke seg grønne bedrifter og kompetanse. Parallelt med dette vil

utfordringen med å rekruttere nødvendig kompetanse for å opprettholde kommunale tjenester, bli forsterket i årene fremover.

Et stadig større krav til effektivisering og endret bruksmønster blant innbyggere og næringsliv krever at kommunen utvikler gode digitale løsninger.

Digitalt førstevalg innebærer at kommunen så langt som mulig skal være tilgjengelig 24/7 ved å tilby et bredt spekter av digitale tjenester. Som et ledd i dette arbeidet vil kommunen i 2021 lansere en ny tjenesteportal. Denne vil tilby en rekke digitale selvbetjeningsløsninger. Portalen vil være under stadig utvikling. Automatisering av arbeidsprosesser vil være en del av dette utviklingsarbeidet i årene fremover.

Rana kommune står overfor store utfordringer som følge av demografisk utvikling med økende andel eldre, færre unge og pressede driftsrammer. En felles forståelse for omstillingsbehov og strukturelle endringer er avgjørende for å lykkes. Dette vil kreve mobilisering både av ansatte, innbyggere og næringsliv gjennom samskaping og god kommunikasjon.

Kommuneøkonomi

Omstillingsmål

Tabell 4. Måloppnåelse

Måloppnåelse	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Omstillingsmål akkumulert	48	89	118	163	208	223	243	263	283	291	298
Avvik omstillingsmål (res. drift)	-12	-15	-10	26	8	5	-7				
Akkumulert måloppnåelse	36	74	108	189	215	227	236				

Rana kommune har gjennom flere år tilpasset driftsnivået til reduserte driftsrammer. Tjenestene har evnet å omstille driften og levert positive resultat som har gitt kommunen økt handlingsrom. Behovs- endringene knyttet til demografi er også håndtert.

Tabellen ovenfor viser omstillingsoppgaven for perioden 2013- 2023. I 2019 var omstillingsmålet 243 mill. kr og resulterte i en måloppnåelse på 236 mill. kr, dvs. 7 mill. kr under målkravet. Måloppnåelse drift i 2019 er korrigert for overskuddsmidler fra 2018 og saneringskostnadene på skolebygg.

Riksrevisjonen viser til at kommunene må se gjeldsnivå, driftsresultat og disposisjonsfond i sammenheng når økonomisk bærekraft vurderes. Nivået i modellen er sammensatt av gjeldsnivå 75 prosent, netto driftsresultat (NDR) 2 prosent og disposisjonsfond 8 prosent.

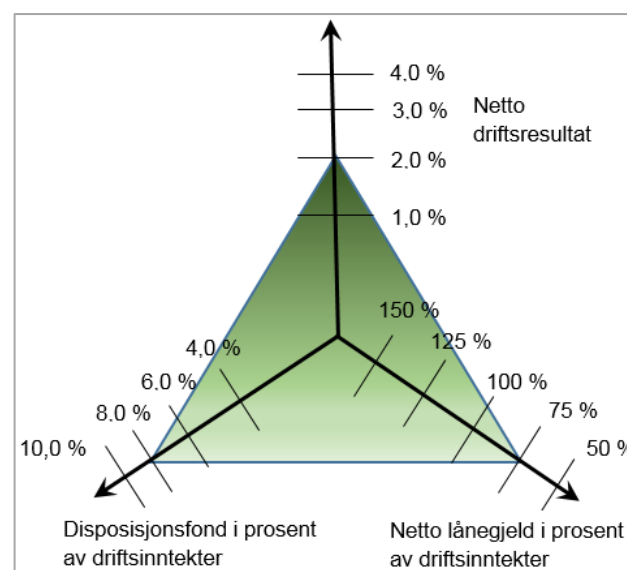
Handlingsregelen for bærekraft er dynamisk. Driftsresultatet settes høyere enn 2 prosent for å nå nivået for bærekraft. Jo høyere en setter driftsresultatet, jo fortere vil kommunen nå bærekraftnivået.

Handlingsregel økonomisk bærekraft

Rana kommunes handlingsregel for bærekraft tar utgangspunkt i riksrevisjonens undersøkelse i 2013 av kommunenes låneopptak og gjeldsbelastning.

Tabell 5. Handlingsregel for bærekraft

Status kommunal økonomisk bærekraft

Modellen for økonomisk bærekraft setter krav til langsiktighet i den økonomiske styringen av kommunen. Modellen er et viktig hjelpemiddel for å kommunisere om og gi beslutningsgrunnlag for utvikling i kommuneøkonomien. Handlefrihet og robusthet er bærende elementer i modellen. Kommuneøkonomien skal kunne håndtere uforutsette hendelser uten at det får konsekvenser for tjenestetilbudet.

Tabell 6. Handlingsregel for bærekraft 2019

	Mål bærekraft	Regnskap 2019
Netto driftsresultat	2,0 %	4,9 %
Disposisjonsfond	8,0 %	18,2 %
Netto lånegjeld	75,0 %	77,1 %

Gjeldsnivået øker på grunn av et ekspansivt investeringsprogram og etterslep på vedlikehold av realkapitalen. Gjeldsnivået fører til at bærekraften er i ubalanse.

Disposisjonsfondet er over måltallet i bærekraftmodellen på 8,0 prosent av driftsinntektene. Per 31.12.2019 har Rana kommune et disposisjonsfond på 411,5 mill. kr, tilsvarende 18,2 prosent av driftsinntektene. Disposisjonsfondet har økt med 66,7 mill. kr i 2019, som tilskrives budsjetterte avsetninger.

I kommende økonomiplanperiode vil ubalansen i bærekraften øke betydelig.

Gjeldsgraden forventes å komme over 100 prosent. Det gir driftsmessige utfordringer fremover med å dekke nedbetalinger og renter, og betyr økt risiko for kommuneøkonomi og tjenesteleveranse.

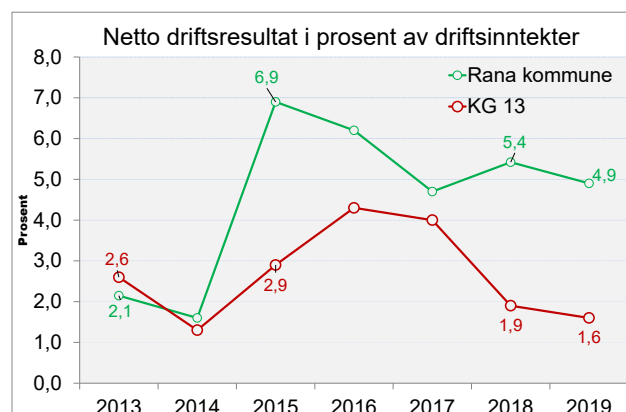
Disposisjonsfondet blir tappet ved realisering av Polarsirkelen Lufthavn. NDR må i årene fremover i hovedsak brukes til å bygge opp disposisjonsfondet til bærekraftmålet. Omdisponeringen av NDR fra egenkapital til disposisjonsfond, fører til økt lånefinansiering og ytterligere ubalanse i gjeldsgraden.

Rana kommune har en stor oppgave fremover med å dempe mest mulig ubalansen i bærekraften. Garantisten for dette vil være drift og tjenester som leverer med overskudd.

Kommunaløkonomisk analyse

En sunn kommuneøkonomi karakteriseres av evnen til å håndtere uforutsette hendelser og ha handlingsrom til å kunne foreta egne valg på kort og lang sikt.

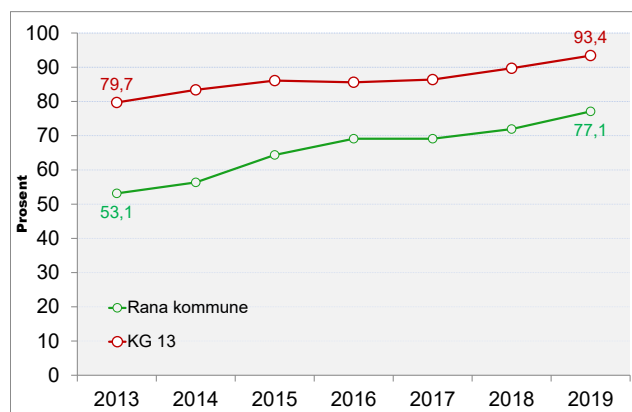
Figur 1. Handlefrihet

Netto driftsresultat (NDR) er definert som kommunens økonomiske handlefrihet og er det overskuddet som er disponibelt til investeringer og avsetninger. Over fremgår kommunens handlefrihet eller netto driftsresultat i kroner og prosent av sum driftsinntekter i Rana sammenlignet med gjennomsnittet i KG 13.

For perioden under ett ligger Rana kommune over gjennomsnittet i KG 13 (snitt 4,0 prosent for Rana og 2,6 prosent for KG 13). De siste fire årene er NDR for Rana kommune høyere enn sammenlignings kommunene. Rana kommune med et snitt på 5,3 prosent og KG 13 på 3,0 prosent. Men innbetalinger for oppgjøret etter Terra påvirker NDR for Rana kommune. Holdes disse utenom fremstår et snitt på NDR for Rana kommune 10 siste år på 3,2 prosent og 4 siste år på 4,7 prosent.

Figur 2. Gjeldsgrad

Grafen illustrerer lånegjeldsutviklingen i Rana i prosent av driftsinntekter sammenlignet med gjennomsnittet i kommunegruppe 13.

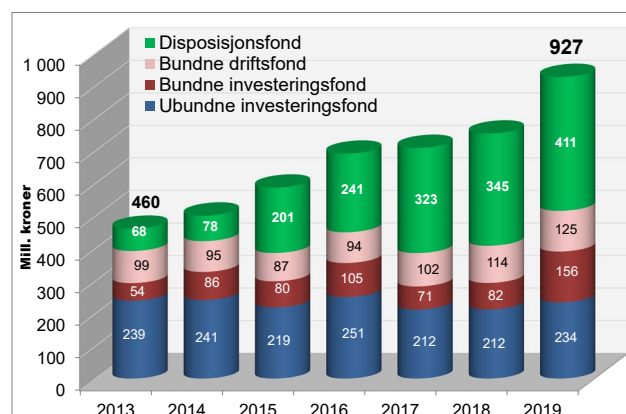
Indikatoren viser netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter. Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld (eksklusive pensjonsforpliktelser) fratrasket totale utlån og ubrukte lånemidler. I totale utlån inngår formidlingslån (som startlån) og ansvarlige lån (utlån av egne midler). Indikatoren omfatter dermed utlån hvis mottatte avdrag skal inntektsføres i investeringsregnskapet, i tillegg til innlån som skal avdras i driftsregnskapet.

Netto lånegjeld utgjorde 77,1 prosent av brutto driftsinntekter i 2019. Netto lånegjeld

øker i Rana som følge av økt investeringsvolum. Lånegjelda i sammenligningskommunene er konserntall. Konserntallet på lånegjeld for Rana (inkludert Mo i Rana havn KF og vår andel av HAF) gir en lånegjeld på 79,9 prosent. Dette er høyere enn kommunens bærekraftmodell, som har et tak for netto lånegjeld på 75 prosent av brutto driftsinntekter.

Netto lånegjeld var i 2019 66 434 kr per innbygger mot 58 723 kr i 2018. I 2010 var netto lånegjeld 34 716 kr per innbygger. Til sammenligning var netto lånegjeld per innbygger i KG 13 i 2019 77 622 kr.

Figur 3. Fond

Diagrammet viser fondsbeholdningen i millioner kroner. Det har vært en kraftig oppbygging av disposisjonsfondet etter 2008 hvor det ble helt tømt.

Økningen i 2015 er i hovedsak en følge av terraoppgjøret. Ellers har, foruten terra-innbetalinger, positive netto driftsresultat og budsjetterte avsetninger bidratt til fondsoppbyggingen. Per 31. desember 2019 utgjør disposisjonsfondet 44 prosent av kommunens samlede fondsbeholdning og 18,2 prosent av

brutto driftsinntekter. Måltallet i handlingsregel for bærekraft på disposisjonsfond på 8 prosent er oppfylt i 2019.

Lønnsanalyse

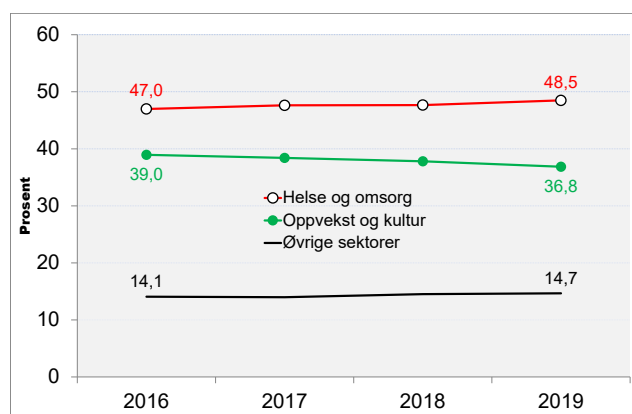
Tabell 7. Andel fast og variabel lønn

Andel fast og variabel lønn uten sosiale kostnader								
Sektor	Andel 2016		Andel 2017		Andel 2018		Andel 2019	
Støttetjeneste	455 888	47,0	485 417	47,6	500 039	47,7	525 123	48,5
Oppvekst og kultur	377 931	39,0	391 380	38,4	396 561	37,8	399 058	36,8
NAV kommune	88 971	9,2	91 822	9,0	96 350	9,2	99 584	9,2
Helse og omsorg	39 238	4,0	41 530	4,1	44 698	4,3	48 020	4,4
Tekniske tjenester	8 258	0,9	9 129	0,9	11 256	1,1	11 146	1,0
Sum fast og variabel lønn	970 286	100	1 019 278	100	1 048 904	100	1 082 931	100
	Deflator 2016		Deflator 2017		Deflator 2018		Deflator 2019	
Justert for årslønnsvekst i 2019 kroner	1 051 007	2,6	1 076 097	2,4	1 081 420	3,1	1 082 931	1,0
Justert lønnsvekst 2016-2019			2,4		2,9		3,0	

Omregnet til 2019 kroner økte fast og variabel lønn 3 prosent fra 2016 til og med 2019. Økningen fordeler seg på samtlige avdelinger med unntak for oppvekst og kultur, som hadde en reduksjon på 2,5 prosent.

Helse og omsorg økte med 6,3 prosent. Teknisk økte med 3,3 prosent. Støttetjenesten økte med 13 prosent. NAV kommune hadde en økning på 24,6 prosent.

Figur 4. Andel lønnsutgifter sektorer

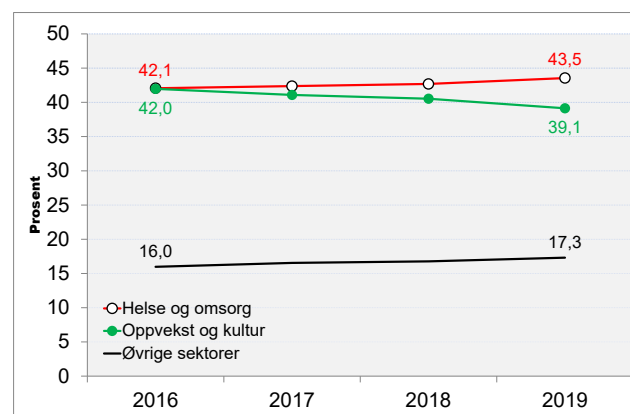

Økning på fast og variabel lønn er kompleks og må sees mot blant annet nye og økte oppgaver med finansiering i øremerkede

rammeoverføringer via statsbudsjettet. I tillegg mottar avdelingene prosjektmidler og øremerkede tilskudd fra staten.

Årsverksutviklingen i de enkelte avdelinger er i samsvar med funn i tallene som beskriver utvikling i lønnsutgiftene.

Figur 5. Utvikling årsverk 2016-2019

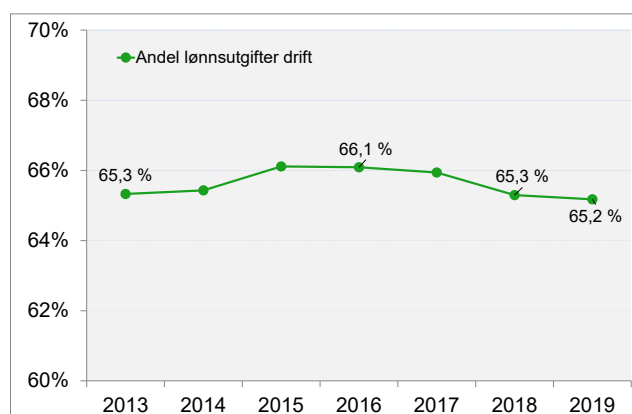
Årsverkene samlet for alle avdelinger hadde en økning fra 2016 til 2019 på 0,7 prosent som utgjorde 12,8 årsverk.

Tabell 8. Utvikling årsverk

Sektor	2016	2017	2018	2019
Støttetjeneste	66,4	70,1	71,3	73,3
Oppvekst og kultur	754,5	756,8	743,1	708,7
Helse og omsorg	756,2	780,7	782,6	788,5
NAV kommune	18,8	21,8	21,8	23,4
Tekniske tjenester	201,9	212,9	214,4	216,7
Sum årsverk	1 797,8	1 842,3	1 833,2	1 810,6

Helse og omsorg har hatt en økning i perioden på 32,3 årsverk. Oppvekst og kultur har redusert med 45,8 årsverk. Tekniske tjenester har økt med 14,8 årsverk. Støttetjenesten har økt med 6,9 årsverk, mens NAV kommune har økt med 4,6 årsverk.

Figur 6. Andel lønnsutgifter drift

Figuren viser Rana kommunes brutto lønnsutgifter i prosent av driftsutgifter for sektorene, unntatt selvkostområder og finans. Driftsutgiftene er korrigert for sosiale utgifter, som pensjon og arbeidsgiveravgift.

Andel lønnsutgifter økte fra 2013 til 2015, men ble deretter redusert frem til 2019 og er omtrent på samme nivå igjen som i 2013.

Kommunebarometeret

Rana endte på plassering nr. 200 i årets Kommunebarometer fra Kommunal Rapport. Dette er 136 plasser bedre enn i fjor og Rana

ligger nå høyere enn gjennomsnittet av de 422 kommunene som er rangert.

Bruk av nøkkeltall og vekting av de enkelte kriteriene endres fra et år til et annet, så det er vanskelig å si om det er kvaliteten på tjenestene som har økt, eller om det skyldes endringer i Kommunebarometeret.

De høyeste plasseringene får vi innenfor økonomi, kultur og kostnadsnivå, mens vi får de laveste plasseringene innen saksbehandling og grunnskole.

Det er vesentlige endringer fra i fjor innenfor de enkelte områdene, men i hovedsak positive endringer. Rana får bedre plasseringer enn i 2019 på de fleste områdene. Det er kun på saksbehandling, kostnadsnivå og kultur vi får lavere plasseringer.

Tabell 9. Kommunebarometeret 2020

	2018	2019	2020	Endring fra i fjor
Totalplassering	325	336	200	-136
Grunnskole	347	330	303	-27
Pleie og omsorg	372	356	206	-150
Barnevern	225	363	203	-160
Barnehage	191	250	249	-1
Helse	324	363	235	-128
Sosial	252	240	201	-39
Kultur	92	62	74	12
Miljø og ressurser	220	193	120	-73
Saksbehandling	260	162	344	182
Vann, avløp og renovasjon	369	389	133	-256
Økonomi	92	47	26	-21
Kostnadsnivå	45	80	94	14

Plasseringene er ikke sammenlignbare over tid. Plasseringene i 2018 og 2019 er basert på fjorårets Kommunebarometer.

KOSTRA – ressursbruk og prioritering

Gjennom KOSTRA samordnes rapportering fra kommunene på tjenestene, og skal gi relevant styringsinformasjon om ressursbruk og prioriteringer til tjenestene.

Netto driftsutgifter lå i 2015 96,1 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i KG 13. I 2017 var netto driftsutgiftene 30,1 mill. kr høyere. I 2019 var netto driftsutgifter korrigert for utgiftsbehov 7,2 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i KG 13.

Rana kommune bruker analyseverktøyet Framsikt Analyse for å utarbeide KOSTRA analysen. Nøkkeltallene korrigeres for kommunenes utgiftsbehov, som kostnader knyttet til demografi, geografi og sosiale forhold. Det er viktig å korrigere for slike forskjeller, da dette har stor betydning for kommunenes utgiftsbehov og sammenligning med andre kommuner. Departementet beregner kommunenes utgiftsbehov for å tildele rammetilskuddet til kommunene.

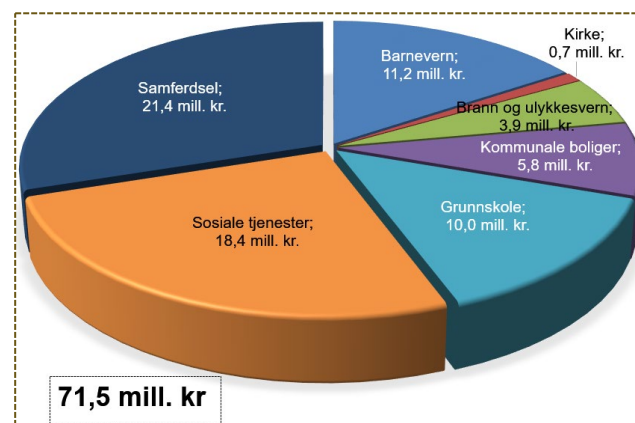
I tillegg er det korrigert for elever i private skoler. Staten forutsetter at kommunens kostnader til grunnskole blir lavere når mange elever går i private skoler. Staten trekker dermed ut et beløp fra kommunens rammetilskudd som i 2019 utgjorde 6,1 mill. kr for Rana kommune.

Rana hadde en høyere ressursbruk på samferdsel, sosiale tjenester, barnevern, grunnskole, kommunale boliger, brann- og ulykkesvern, samt kirke i 2019. Totalt var ressursbruken på disse områdene 71,5 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i KG 13. På de øvrige områdene var ressursbruken i Rana lavere enn snittet i KG 13, totalt 64,3 mill. kr.

Det er også viktig å gjøre oppmerksom på at Rana har en lavere arbeidsgiveravgift enn de fleste andre kommunene i KG 13. Kun Bodø, Harstad og Tromsø i KG 13 har differensierte satser. De øvrige kommunene har en arbeidsgiveravgiftssats på 14,1 prosent. Dersom Rana hadde hatt en arbeidsgiveravgift på 14,1 prosent, ville ressursbruken i Rana vært ca. 116 mill. kr høyere enn gjennomsnittlig ressursbruk i KG 13.

Diagrammene under viser områdene som Rana bruker mer eller mindre enn gjennomsnittlig ressursbruk i KOSTRA gruppe 13, justert for utgiftsbehov, privatskoleandel og vertskommunetilskudd PU.

Figur 7. Områder med høyere ressursbruk 2019

Figur 8. Områder med lavere ressursbruk 2019

Status regnskap 1. halvår 2020

Regnskapet per juni viser fortsatt store budsjettutfordringer og risiko for at drifta for året får et negativt resultat på rundt 15 - 20 mill. kr. Dette er uavhengig av økonomiske konsekvenser som følge av Korona-pandemien.

Finans følger så langt budsjettplan, med unntak av avvik på skattesiden.

Det store usikkerhetsmomentet for året er de økonomiske følgevirkningene av Korona-pandemien. Dette gjelder både utviklingen av smittesituasjonen og ressursbruken som dette medfører, og hvordan staten vil følge opp med økonomikompenserende tiltak.

Investeringer

Vedtatt økonomiplan 2020 - 2023

I gjeldende økonomiplan for perioden 2020 - 2023 er det planlagt investeringer på totalt 1,4 mrd. kr. Beløpet er inkludert bevilget beløp til ny flyplass, med en rest på 251 mill. kr. Totalt planlagt låneopptak i perioden er på 671 mill. kr, hvorav 297,6 mill. kr er budsjettert opptatt i inneværende år (ekskl. startlån).

Planlagte investeringer i 2021 i gjeldende økonomiplan utgjør brutto 357 mill. kr. Planlagt bevilgning i påfølgende år, utgjorde brutto 188,2 mill. kr i 2022, 101,8 mill. kr i 2023 og 317,3 mill. kr i 2024. Det er dermed totalt 964,3 mill. kr i brutto investeringer, som etter gjeldende økonomiplan skulle gjennomføres i planperioden 2021 - 2024. Detaljert oversikt over de enkelte prosjektene fremgår av vedlegg.

Revisjon av økonomiplan 2021 - 2024

Det er utarbeidet en foreløpig skisse til revidert investeringsprogram for kommende planperiode. Skissen følger som vedlegg. Endringer og nye prosjekter som er tatt inn øker de totale investeringene med 220,9 mill. kr (ekskl. flyplass – 400 mill. kr), til 1 185,2 mill. kr i planperioden.

Den økte bevilgningen til realisering av ny flyplass, vedtatt i kommunestyresak 36/20, gjør det nødvendig å gjøre omprioriteringer i finansieringen av investeringsplanen. Om lag halvparten av overføringer fra driften som egenkapital til investeringene i planen er omdisponert til å styrke disposisjonsfondet i perioden. Overføringen fra driften er redusert fra 198,5 mill. kr til 85,5 mill. kr. Sammen med økning i investeringene medfører dette et vesentlig økt låneopptak i perioden. Låneopptaket i perioden øker med 358,7 mill. kr til 846 mill. kr.

I avsnittet finans nedenfor er det redegjort for driftskonsekvensene av investeringsplanen.

Investeringer i skolebygg

Mottatte anbud på bygging av nye barne-skoler på Gruben og Båsmo gjorde det nødvendig å øke kostnadsrammen for begge prosjektene med 42 og 42,5 mill. kr til 272 og 247,5 mill. kr, jamfør vedtak i kommune-styresak 45/20 og 56/20.

Kostnader for riving av skolen på Båsmo inkl. gymanlegg og gymanlegget på Selfors med 8 og 3 mill. kr er tatt inn i skissen.

Kostnadene for riving av den gamle barne-skolen på Gruben på 10 mill. kr er forutsatt

ført som en driftsutgift. Tomten overføres gjennom makeskifte til privat utbygger. Dette fører til 10 mill. kr i økte driftsutgifter i 2022.

Brutto kostnad for investeringer i skolebygg i planperioden er 423,5 mill. kr, en økning på 150 mill. kr.

Investeringer bygg innenfor omsorg, helse og sosial

Oppgradering av Ytteren bosenter er i skissen økt med 4,7 mill. kr til 12 mill. kr.

Det er tatt inn i skissen anslag for bygging av tre bofelleskap og fire småhus i planperioden. På Kløverbakken vurderes 7 enheter i tilknytning til eksisterende bofelleskap til 30 mill. kr. Det vurderes to bofellesskap på Tjærahågen eller Nordmo-høgda med 6 enheter hver. Det ene med personalbase og det andre uten, med en estimert kostnad på 38,8 og 22,5 mill. kr.

Totale investeringer i bygg innen helse og omsorg er økt fra 136,8 mill. kr til 246,3 mill. kr.

Investeringer i infrastruktur

I den foreløpige investeringsplanen er det tatt høyde for at kommunens andel av finansieringen til bygging av ny flyplass ikke vil komme til utbetaling i 2020. Rådmannen vil derfor komme tilbake til dette i forslaget til budsjett og økonomiplan når denne legges fram i desember.

Bevilgningene til prosjektene Havmannaksen, Jernbaneparken, miljøgate Lars Meyers gate og Nordlandsveien til Skansen er forskjøvet ett år i forhold til opprinnelig plan.

Forskyvingen øker investeringene i perioden med 23 mill. kr ekskl. utbetalingen til flyplass, fra 82,8 mill. kr til 105,8 mill. kr i perioden.

I rådmannens forslag til budsjett 2021 vil det bli innarbeidet budsjett for restarbeider boligfelt Brennåsen på 103 mill. kr. Kostnadene finansieres ved tomtosalg.

Øvrige kommunale bygg

Bygging av kulturhus er i skissen forskjøvet ut av planperioden. Endrede økonomiske forutsetninger kan få konsekvenser for dette prosjektet.

I Moheia bad skal det legges til rette for svømmeopplæring for andre klassinger i grunnskolen. Dette kan gjøres ved å anskaffe en bunn i bassenget som kan heves. 1 mill. kr tatt inn i planskissen for å investere i løsningen.

Investeringene reduseres med 129 mill. kr fra 130 til 1 mill. kr i planperioden.

Investeringer vann og avløp

Hovedplanene for vann- og avløpsområdet er oppdatert i henhold til revidert fremdriftsplan, med en økning på 10 mill. kr i 2024.

Investeringstilskudd til Rana kirkelige fellesråd

Det generelle investeringstilskuddet til fellesrådet er i skissen økt med 27,7 mill. kr til 66,4 i perioden. Det meste av økningen skyldes økte kostnader til utvendig renovering av Mo kirke – 26 mill. kr. Kostnadsøkningen skyldes behov for å fjerne gammel maling på kirka før denne får ny maling i forbindelse med 300-års jubileet i 2024.

Rana kirkelige fellesråd har i sak 15/20 (se eget vedlegg) kommet med nytt innspill til investeringsplan og gjort følgende vedtak:

«Rana kirkelige fellesråd påtar seg å lede arbeidet med å bygge kjølerom, syningsrom og garasje på Nedre- Gruben kirkegård, og å drifte dette bygget når det er ferdig. Dette under forutsetning av at bygget finansieres fullt ut av kommunen, og at bygget med unntak av garasjen eies av Rana kommune. Både investeringsmidler og driftsmidler til bygget må tilføres fra kommunen utenom fellesrådets ordinære budsjetter».

Investeringstilskudd til bygging av seremonirom og krematorium lå inne budsjett for 2018 og 2019 med bevilgninger på 16 og 16,8 mill. kr. Det er nå foretatt en ny gjennomgang av prosjektene. Det er utarbeidet tre alternativ. Alternativ 3 er tatt inn i forslaget med 29,2 mill. kr, med ferdigstilling i 2022. Alternativet omfatter kjølerom, syningsrom, stellerom og garasje til driftsteknikere. Alternativene 1 (52

mill. kr) og 2 (46 mill. kr) inneholder krematorium. Alternativ 1 inneholder i tillegg et livssynsnøytralt seremonirom.

I skissen er det tatt inn startplanlegging og prosjektering av krematorium i 2024, med bygging i 2025. Anslått tilskudd til byggingen er 17 mill. kr.

Det er lagt til grunn at fellesrådet er byggherre for prosjektene med nødvendig assistanse fra avdeling for byggdrift.

Øvrige investeringer

Øvrige investeringer omfatter årlige rammer for mindre investeringsbehov som skal dekke uforutsette og akutte behov som kan oppstå i løpet av budsjettåret. Rådmannen gis fullmakt til å disponere rammene i budsjettvedtaket.

Årlig egenkapitalinnskudd i pensjonsordningen er økt med 0,4 mill. kr per år i planperioden.

Oppsummering 2021 - 2024

Med endringene som er foreslått ovenfor utgjør brutto investeringer i planperioden 2021 - 2024 nå 1 185,2 mrd. kr. Av låneopptaket på 846 mill. kr er det 545,1 mill. kr som belaster driftsbudsjettet med renter og avdrag. Utgiftsøkningen må finansieres av de frie inntektene. Kompensasjon av betalt merverdiavgift utgjør 163,2 mill. kr og øvrige inntekter utgjør 46,3 mill. kr. Bruk av fondsmidler utgjør 52,2 mill. kr ekskl. tilskudd til flyplassen.

For mer detaljert beskrivelse av prosjektene som ligger i vedtatt budsjett og økonomiplan for inneværende periode, vises det til

kommunens budsjett- og økonomiplan-dokument på: www.rana.kommune.no, under fanen «Planer, budsjett og regnskap».

Innmeldte prosjekter som ikke er med i investeringsplanen

Innmeldte investeringsbehov som ikke er tatt inn i skissen til investeringsplan fremgår av vedlegg. Innmeldte anslag utgjør brutto 550,8 mill. kr.

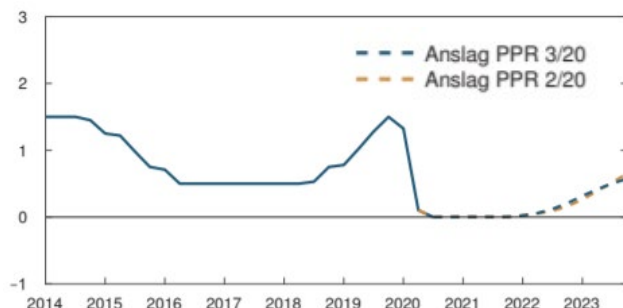
Finans

Rentenivå

Rentenivået i Norge og verden for øvrig er sterkt preget av pandemien. De korte rentene (3 mnd. NIBOR) har i 2020 sunket fra over 1,8 prosent i gjennomsnitt i januar til at den i august var 0,25 prosent i gjennomsnitt. Norges Bank senket i løpet av våren styringsrenten til et historiske lavt nivå, null prosent.

Rentebanen indikerer at renten vil bli holdt nede på nærmere null prosent ut 2022 for deretter å bli gradvis satt opp til 0,75 prosent ved utgangen av 2023.

Figur 9. Styringsrente 2014-2023

Kilde: Norges Bank

1) Anslag for 3. kv. 2020 – 4. kv. 2023. Kilde: Norges Bank

Markedet forventer at markedsrentene også vil holde seg lave i lang tid fremover. 3 mnd.

NIBOR forventes å ligge på ca. 1 prosent ved utgangen av 2024. Dette er dette er 0,65 prosentpoeng lavere enn i gjeldende økonomiplan.

Med en kortrente på i overkant av 0,3 prosent ved inngangen til 2021 vil innlånsrentene for kommunene sannsynligvis ligge under 1 prosent i 2021. Innlånsrenten vil være rundt 1,5 prosent i 2024 dersom markedets forventninger slår til.

Lånegjeld, renter og avdrag

Vedtatt låneopptak var på 297,6 mill. kr i opprinnelig vedtatt budsjett for 2020, men ble økt med inntil 50 mill. kr i kommune-styresak 36/20 på grunn av kommunens økte bidrag til realiseringen av ny flyplass. Låneopptaket ble gjennomført i september i år, men gjennomført med redusert beløp til 250 mill. kr.

Låneopptaket ble delt i to lån. Et sertifikatlån på 50 mill. kr med forfall i desember i år til en rente på 0,28 prosent, og 200 mill. kr, som lån med obligasjonsstruktur til juni 2023. Obligasjonslånet har en fast margin mot 3 mnd. NIBOR i perioden på 0,216 prosent. Forfall på sertifikatlånet i desember inngår som en del av årets avdrag.

Kommunens gjeldsportefølje vil ved utgangen av 2020 være ca. 2,75 mrd. kr inkl. innlån til utlån (startlån). Beløpet vil kunne endres noe av utbetaling av avdrag til Husbanken inkl. ekstraordinære avdrag finansiert av avsatte innbetalinger fra utlån. Innbetalingerne fra låntakerne kan bare brukes til avdrag. Alle avdrag i forbindelse med startlån fra Husbanken belastes investeringsregnskapet.

Gjennomført låneopptak på 250 mill. kr i 2020 øker netto lånegjeld til 85 prosent av driftsinntektene. Etter gjeldende økonomiplan ville gjeldsgraden økt til ca. 100 prosent ved utgangen av 2024. Dette er 25 prosentpoeng over målet på 75 prosent som utgjør bortimot 550 mill. kr.

Kommunestyrets vedtak om å øke kommunens bidrag til den nye flyplassen fra 300 mill. kr til totalt 450 mill. kr, endrer vesentlig på kommunens mulighet for tilførsel av egenkapital til investeringer. Planlagt tilførsel av egenkapital til investeringer i planperioden er redusert med 113 mill. kr fra 199 mill. kr for å prioritere tilførsel til disposisjonsfondet. I kommunestyresak 36/20 ble totalt låneopptak i inneværende planperiode økt fra 671 mill. kr til 889 mill. kr. 634 mill. kr av dette er låneopptak som belaster driftsbudsjettet direkte. Rente- og avdragsbelastningen ekskl. selvfinansierende lån ble økt med 10 mill. kr til ca. 28 mill. kr.

Som følge av vedtaket ovenfor er bruk av disposisjons-/investeringsfond økt fra opprinnelig 323 mill. kr til 472 mill. kr.

Forslag til endringer i skissen til investeringsprogram, som er tatt inn i perspektivanalysen, vil øke netto lånegjeld til nærmere 100 prosent av driftsinntektene i 2021, og være på over 110 prosent i 2024. Dette utgjør over 35 prosentpoeng eller over 780 mill. kr over måltallet på 75 prosent. Dette tilsvarer ca. 31 mill. kr i økte rente- og avdragsutgifter, forutsatt det forventede lave rentenivået i perioden.

Likviditet- og fond

Det er i analysen tatt høyde for at 400 mill. kr av utbetalingen til ny flyplass finansieres ved bruk av disposisjonsfond da dette er et rent tilskudd fra kommunen til prosjektet.

I tillegg skal det brukes 52 mill. kr av investeringsfond i perioden. Etter planperioden ligger det 75 mill. kr i bruk av investeringsfond, som kommunestyret tidligere har reservert til realisering av kulturhus.

Den planlagte fondsbruken presser kommunens likviditet og fondsbeholdning vesentlig. Kommunens vedtatte bruk av disposisjonsfondet i 2020 reduserer dette til 4 mill. kr. Måltallet for disposisjonsfondet modellen for bærekraft (KØB) tilsier at disposisjonsfondet skal utgjøre 8 prosent av brutto driftsinntekter, eller ca. 175 mill. kr. Dette er basert på inntektsforutsetningene i planperioden. Det foreslås å bygge opp et tilstrekkelig disposisjonsfond i planperioden.

Netto driftsresultat må derfor være tilstrekkelig til å klare denne avsetningen, og for å klare dette reduseres planlagt overføring til egenkapital til investeringer på opprinnelig nærmere 200 mill. kr til 85,5 mill. kr.

Konsekvenser av investeringsplanen i et 30-års perspektiv

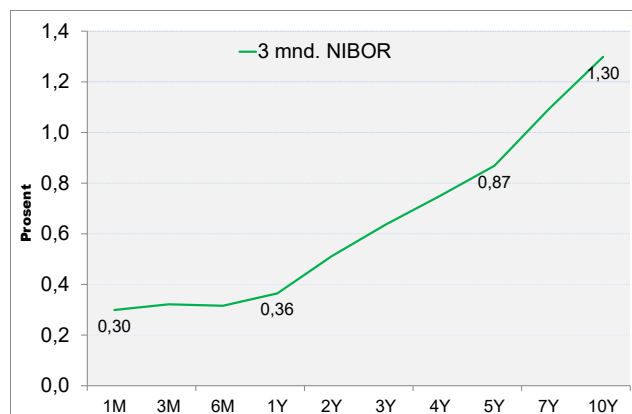
For å illustrere hva som kreves for å komme ned på en gjeldsgrad som tilsvarer 75 prosent av brutto driftsinntekter, er det regnet på hvor mye årlige avdrag må økes med over en tidsperiode.

Skal målet nås i løpet av en 10-års periode må årlige avdrag økes med 78 mill. kr, eller ca. 39 mill. kr i en 20-års periode. Samtidig må ikke årlige låneopptak overstige ordinære avdrag, som i 2024 vil ligge på ca. 78 mill. kr.

Det betyr et gjennomsnittlig investeringsnivå under 100 mill. kr i årene etter 2024. Investeringsbeløpet er inkludert selvfinansierende investeringer. Med de endringer og innspill som er tatt inn i skissen til investeringsprogram vil gjennomsnittet i planperioden 2021 – 2024 være nærmere 300 mill. kr. I perioden 2024 til 2030 med blant annet investeringer på 450 mill. kr i to sykehjem og 250 mill. kr i kulturhus vil det årlige gjennomsnittet ligge på over 200 mill. kr.

Kommunalbanken utarbeider prognoser for renteutviklingen i 30-års perspektiv.

Figur 10. Prognose 3 mnd. Nibor 2020-2030

Med utgangspunkt i prognosen for 3 mnd. NIBOR vil denne stige fra i overkant av 0,3 prosent i dag til 1,3 prosent ved utgangen av 2030. Dette indikerer en kommunal innlånsrente på i underkant av 2 prosent i det langsiktige perspektivet, en økning på under ca. 1 prosentpoeng fra utgangen av 2020. Dette rentenivået er det tatt høyde for ved

beregningen av konsekvensene av investeringsnivået i perspektivanalysen.

Hvis rentenivået øker mer enn forventet, for eksempel med tre prosentpoeng til ca. 5 prosent vil rentekostnadene øke med mellom 16 og 17 mill. kr i 2024.

Med forbehold om alt annet likt, vil gjennomføringen av skissen til investeringsprogram frem til 2030 øke gjeldsgraden til over 126 prosent. I kroner utgjør dette over 1,1 mrd. kr over målet for en gjeldsgrad på 75 prosent. I økt rente- og avdragsbelastning utgjør dette 44 mill. kr, men dette forutsetter et fortsatt lavt rentenivå. Korrigert for lån til selvfinansierende prosjekt (VA) må halvparten av dette finansieres av frie inntekter, eller sagt på en annen måte, gjennom reduserte driftsrammer.

Konsesjonskraft

Kommunen solgte i november 2019 retten til uttak av konsesjonskraft for 37,832 øre per KWh. Dette gir en netto inntekt i 2020 på 38,1 mill. kr.

Prisen for kontrakter i 2021 har i løpet av 2020 sunket vesentlig i forhold til prisen som kommunen oppnådde ved salget høsten 2019. I løpet av sommeren har prisen for kontrakter i 2012 vært nede i 22 øre per KWh. Ved utgangen av september ligger prisen på ca. 26 øre pr. KWh. Prisnivået indikerer en nettoinntekt i 2021 som er 11 - 12 mill. kr lavere enn i år.

I vedtatt budsjett var det lagt til grunn en pris på 34 øre per KWh. I et normalår vil det komme en prisøkning utover høsten. Dette er imidlertid avhengig av at høsten blir normal i

forhold til temperatur og nedbør. Med unntak av 2018 har salget blitt gjennomført i midten av november, og det vurderes å avvente med salget utover høsten også i år. Rådmannen vil derfor komme tilbake med egen sak til formannskapet ved behandlingen av forslaget til budsjett og økonomiplan for perioden 2021 - 2024.

Utbytte Helgeland Kraft AS

Kommunen har i år mottatt 21,2 mill. kr i utbytte for 2019, som er 11,2 mill. kr mer enn opprinnelig budsjett for 2020. Helgeland Kraft melder at halvårsresultatet før skatt er halvert i forhold til samme periode i 2019. Endringen i forhold til 2019 forventes å prege resultatet for året 2020 som helhet. Fremtidig utbyttelnivå foreslås derfor holdt på samme nivå som i gjeldende økonomiplan på 10 mill. kr.

Eiendomsskatt

Skattlegging av vannkraftverk

I Statsbudsjettet for 2021 kan det komme forslag om å øke grunnrenteskattesatsen. Det innebærer en reduksjon av eiendomsskattegrunnlaget fra kraftverk.

I 2018 ble det nedsatt et ekspertutvalg som skulle gjøre en helhetlig vurdering av kraftverksbeskatningen. Utvalget overleverte sin innstilling til finansministeren i 2019. Forslagene til utvalget er lagt bort, men i statsbudsjettet vil det komme forslag på endringer.

Årsaken er at mange av vannkraftanleggene ble bygget mellom 1950 og 1990. Regjeringen legger vekt på at skattesystemet ikke skal

hindre samfunnsøkonomisk lønnsomme vannkraftinvesteringer. Samtidig bør det heller ikke stimulere til ulønnsomme investeringer, med til dels irreversible naturinngrep.

Endring av regelverk

Stortinget vedtok ved behandlingen av statsbudsjettet å fjerne verker og bruk som kategori for eiendomsskatt og at produksjonsutstyr og installasjoner ikke skal beskattes fra 2019. Kommunene skal kompenseres for en del av inntektstapet over statsbudsjettet.

Boliger og fritidseiendommer

I statsbudsjettet 2021 forventes det at maksimal skattesats for boliger og fritidsboliger reduseres ytterligere fra dagens sats på fem promille. I Rana er satsen for 2020 to promille og blir sannsynligvis ikke berørt av en eventuell reduksjon. Kommunen kan fritt sette ned skattesatsen, men kan maksimalt sette opp skattesatsen med en promille per år.

Taksering

Rana kommune gjennomførte alminnelig omtaksering av boligeiendom med virkning fra 2011. I tråd med regelverket er tiden inne for å vurdere ny taksering. Ved behandling av budsjett 2021 må det tas stilling til takseringsmetode og når dette skal skje.

Kommuneproposisjonen 2021

Kommuneproposisjonen 2021 er sterkt preget av ulike forhold knyttet til koronapandemien, som påvirker kommunesektorens inntekter og utgifter i 2020. Skatteinntektene er anslått å

falle med om lag 5,3 mrd. kr i 2020 sammenlignet med saldert budsjett. I tillegg vil kommunene få reduserte inntekter fra gebyrer og andre inntekter.

Regjeringen legger opp til en realvekst i frie inntekter til kommunene på mellom 1,6 og 2,0 mrd. kr i 2021. Regjeringen forventer 1,6 mrd. kr i økte demografikostnader, men også lavere pensjonskostnader. Anslaget er beheftet med stor usikkerhet. Det er ikke lagt til grunn noen føringer eller oppgaveendringer for 2021.

Telemarksforskning har levert rapport i forbindelse med prosjekt om toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester og rapportering av psykisk utviklingshemmede til inntektssystemet.

Telemarksforskning mener at kriteriet antall personer med psykisk utviklingshemming er lite treffsikkert når det gjelder å kompensere for forskjeller i utgiftsbehov, og har i sin rapport synliggjort effekter av å fjerne kriteriet fra rammetilskuddet.

Rana kommune får i 2020 14,4 mill. kr tilført gjennom rammetilskuddet knyttet til 115 personer med psykisk utviklingshemming over 16 år.

Regjeringen vil sette ned et utvalg som skal foreta en helhetlig vurdering av inntektssystemet for kommunene. Utvalget skal foreta prinsipielle og faglige vurderinger av fordelingen av inntekter og behovet for utjevning mellom kommunene. Utvalget skal etter planen levere sin utredning i løpet av våren 2022.

Pensjon

Kommunale pensjonsordninger er i hovedsak sparing. Dette innebærer at det betales inn midler til pensjonsordningen til dekning av fremtidige pensjonsutbetalinger. Formålet med dette er å sikre at de ansatte har dekning for sine opptjente rettigheter til enhver tid.

Da pensjonsreformen ble innført i 2011 ble det gjort omfattende endringer i folketrygdens alderspensjon. Det ble innført ny opptjeningsmodell for personer i yngre årskull, fleksibelt uttak av pensjon fra 62 år, mulighet til å kombinere alderspensjon med arbeidsinntekt uten avkortning, levealdersjustering og nye regler for regulering av pensjon.

Hovedpunktene i det nye regelverket er at det skal lønne seg å jobbe lenger og det skal bli lettere å veksle mellom offentlig og privat sektor uten å tape pensjon.

Kommunale pensjonsutgifter

Akkumulert premieavvik (fordring) utgjorde 231,2 mill. kr per 31. desember 2019. Det utgjør en reduksjon på 19,3 mill. kr fra 2018. I praksis betyr dette at kommunen har «lånt til drift» ved at det årlige premieavviket er inntektsført og brukt til å balansere drifta,

mens vi kommende år må nedbetale dette i form av amortisering.

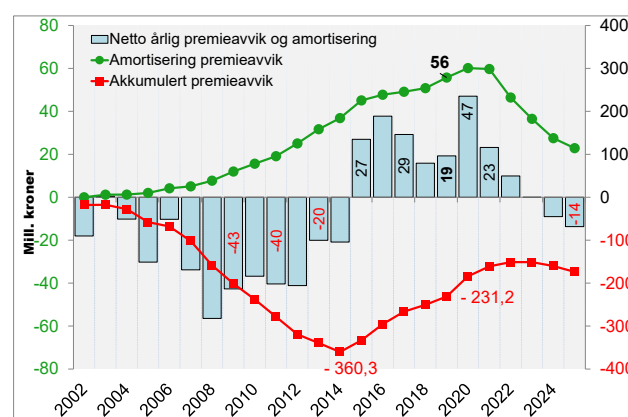
Premieavviket er fremdeles høyt sammenlignet med andre kommuner, men har blitt redusert med ca. 128 mill. kr de siste fem årene. I 2020 viser prognoser fra KLP at premieavviket blir vesentlig lavere enn antatt, i hovedsak på grunn av lavt lønnsoppgjør. Dette er igjen med på å redusere det akkumulerte premieavviket, samt gi lavere utgift i kommende år i form av redusert amortisering.

Kommunen har i tillegg et stort premiefond i kommunens pensjonsselskap, KLP på 290 mill. kr per 31. desember 2019. Fra og med 2015 vedtok kommunestyret å bruke av premiefondet til å betale deler av pensjonskostnadene. Dette bidrar til å redusere det årlige premieavviket og reduserer amortiseringen, noe som styrker bærekraftprinsippet ved at kommunen ikke skyver utgifter foran seg. Kommunens likviditet blir i

tillegg styrket når premiefondet i KLP benyttes til å betale deler av kommunens pensjonskostnader.

Det legges opp til å bruke 40 mill. kr i 2020 og 2021 av premiefondet som delinnbetaling av pensjonskostnadene.

Figur 11. Premieavvik og amortisering 2002-2019 – prognose 2020-2025

Økonomiutfordringer i planperioden

Innledningsvis er det redegjort for behovet av en ny økonomisk retning. Budsjettfordringene er betydelig endret, og kommunen vil få økende ubalanse i økonomien med økende bærekraftavvik. Gjelda blir etter hvert tyngende og gjeldsgraden når 100 prosent i 2021 med skissert investeringsprogram, 25 prosent over handlingsregelen noe som tilsvarer 550 mill. kr i for mye lånegjeld.

Ideelt sett burde kommunen med bakgrunn i vår KØB-modell, lagt til rette for et netto driftsresultat på minimum 3 prosent i planperioden. Dette for å frigjøre midler til egenkapital og redusere økningen i lånegjelden samt øke disposisjonsfondsavsetningen. Men realitetene tilsier at det ikke er mulig. Økt netto driftsresultat (NDR) må finansieres av de kommunale velferdstjenestene som har stor nok utfordring med å finansiere dagens NDR på 2,5 prosent.

Nedenfor følger en tabell som viser ubalansen som er per dato i budsjettopplegget når de endrede budsjettforutsetningene som vi i dag kjenner til er lagt inn. Dette viser den økonomiske utfordringen kommunen står overfor. Faren er at vi går inn i en negativ spiral med økende bærekraftavvik og økende gjeldsbelastning som drifta skal bære.

Ubalansen er på rundt 13 mill. kr de to første årene ved en budsjett NDR på 2,5 prosent som er en videreføring av NDR-nivå i inneværende økonomiplan.

Ubalansen som fremtrer i tabellen må lukkes i rådmannens budsjettforslag. Det kan være nærliggende å angripe NDR, men det er å gå motsatt vei av den veien vi bør gå i en

situasjon med økende gjeldsgrad og ingen penger på bok. Det vil være å skyve regningen fremfor seg ved å låne penger til drift og la fremtidens generasjoner gjøre opp. Dersom ubalansen ikke lukkes, vil NDR i perioden bli på 1,9 prosent. En så lav NDR betyr økt risiko i det økonomiske opplegget og lite kommunalt handlingsrom.

Endringer i 2021 i forhold til vedtatt økonomiplan

Omstillingsbehovet i 2021 har økt fra gjeldende økonomiplan ble vedtatt. Det er i hovedsak på finansområdet utgiftene øker, mens det er reduserte utgifter på drifta.

På finansområdet legges det opp til en reduksjon i frie inntekter på 14,2 mill. kr. Vi forventer en lavere pris for salg av konsesjonskraft, noe som kan gi en redusert nettoinntekt på 8,5 mill. kr. NDR er satt til 2,5 prosent, noe som er 0,2 prosentpoeng lavere enn i vedtatt økonomiplan. Det er også lagt inn 3,0 mill. kr i inntekter fra havbruksfondet og lavere kapitalkostnader på 3,75 mill. kr. Samlede pensjonskostnader forventes å bli omtrent på samme nivå som i 2020, med en økning på 0,5 mill. kr.

I driftsbudsjettet er kommunestyrevedtak som ny fastlegeordning 7,5 mill. kr og demenslag 2,1 mill. kr lagt inn. Oppstart for nye tiltak boliger er lagt inn med en senere oppstart i 2021 og gir en besparelse på 3,5 mill. kr. Det har vært en større nedgang i aldersgruppene 0-5 år og 6-15 år, i tillegg til at økningen i antall eldre har vært noe lavere enn forventet. Dette gir en samlet reduksjon

på 6,7 mill. kr i demografikostnader enn det som opprinnelig lå inne i vedtatt økonomiplan. I tillegg må kommunen betale pensjon også til lærlinger, noe som utgjør 1,5 mill. kr i økte kostnader. Psykisk utviklingshemmede over 16 år reduseres med en person, noe som gir en reduksjon på 0,7 mill. kr i overføringer fra Staten.

Tabell 10. Endringer drift og finans

<i>Endringer finansområdet 2021</i>	
Frie inntekter	14 200
Salg av konsesjonskraft	8 500
Netto driftsresultat 2,5 %	5 150
Pensjon	500
Renter og avdrag	-3 750
Havbruksfond	-3 000
Sum	21 600
<i>Endringer drift 2021</i>	
KST vedtak - fastlegeordningen	7 500
Pensjon lærlinger	1 500
Økte rammereduksjoner	-8 500
Demografi	-6 650
Nye tiltak/boliger	-3 500
KST vedtak - demenslag	2 100
Færre psykisk utv. hemmede	-700
Sum	-8 250
Sum drift og finans	13 350

Øvrige tiltak som ligger i vedtatt økonomiplan på finans og drift videreføres i planperioden.

Omstillingsbehov

Omstillingsbehovet har dermed økt fra 20 mill. kr i 2021 til totalt 41,8 mill. kr. Rammereduksjoner på tjenestene økes med 8,5 mill. kr, fra 20 mill. kr til 28,5 mill. kr. Dette betyr at vi fremdeles står igjen med 13,3 mill. kr i ubalanse som ikke er håndtert i 2021.

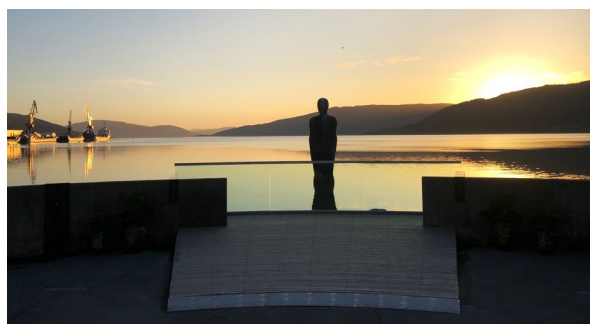
Det vises til vedlegg 3 som viser oversikt over alle tiltak på drift og finans i økonomiplanperioden.

Økonomisk risiko og utfordringer på lang sikt

Lokalt blikk mot fremtiden

Rana som kommune og regionsenter har et stort potensiale. Det er derfor viktig å få rettet innsatsen inn mot det som kan gi resultat.

De store motorene i kommunal utvikling er uten tvil flyplass og batterifabrikk. Sysselsettingseffekten av disse to tiltakene kan bli betydelig.

Kommunen har et bredt sammensatt næringsliv, og Rana er fortsatt en smeltedigel av mennesker, muligheter og unike kvaliteter.

De viktigste utfordringene kommunen står overfor som samfunn er knyttet til klima- og miljø, økende sosial ulikhet, synkende fødselsoverskudd, økende antall eldre, økende andel unge som sliter psykisk, høyt frafall i videregående skole, integrering, rekruttering og omdømme.

De organisasjonsmessige utfordringene er knyttet til omstilling og effektivisering,

kvalitet i grunnskole, tjenestetilbud til aldrende befolkning, vedlikeholdsetterslep på bygg og veier, krav til beredskap, innovasjon og digitalisering.

Kommunene kan ikke løse alle oppgavene selv. Dette betyr at kommuner må tenke nytt og smart for å løse fremtidens oppgaver.

En aktiv utøvelse av kommunens rolle som tjenesteleverandør og samfunnsutvikler er avgjørende for at vi skal opprettholde et godt lokalsamfunn og sikre fremtidig vekstkraft i regionen.

- **Hvordan skal vi prioritere og samarbeide for å skape videre vekst og sikre at kommunen fremstår som attraktiv for innbyggere, tilflyttere, næringsliv og besøkende?**
- **Hvordan skal vi styrke verdier som identitet, tilhørighet, stolthet og felleskap?**
- **Hvordan skal vi sikre en bærekraftig utvikling som sikrer fremtidige generasjoner?**

Satsingsområder og strategier i vedtatt kommuneplan gir hovedretning.

Demografisk utvikling

Nasjonal trend

Norge eldes i et økende tempo. Om ti år vil det for første gang være flere eldre enn barn i landet. Det forventes ikke at koronapandemien øker dødeligheten, men derimot reduserer fruktbarhet og innvandring på kort sikt.

Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserte de siste befolkningsprognosene sine i juni 2020. Prognosen viser en lavere befolkningsvekst enn tidligere år kombinert med sterkere aldring. Dette er trender som vil prege befolkningsutviklingen i Norge framover.

Prognosen viser en fortsatt befolkningsvekst i Norge i hovedalternativet, fra rundt 5,4 mill. innbyggere til 6,1 mill. i 2060. Dette skyldes primært positiv nettoinnvandring.

Historisk lav fruktbarhet

Vi har en historisk lav fruktbarhet i Norge i dag, og delvis på grunn av koronapandemien forventes fortsatt lav fruktbarhet de neste fem årene.

Tobarnsnormen står fortsatt sterkt – men stadig færre får mer enn to barn, dermed har barnetallet sunket svakt, til litt under to barn per kvinne. Siden kvinner er eldre enn før når de først får barn, må de være raske på avtrekkeren når de først kommer i gang, dersom de skal ende på opp mot to barn i framtiden.

SSB antar at fruktbarheten vil ligge stabilt på dagens lave nivå (1,5) fram til 2025, før den igjen stiger og stabiliserer seg på rundt 1,7.

Levealderen forutsettes også å stige, fra dagens 81,2 år for menn og 84,7 år for kvinner, til henholdsvis 89 og 91 år i 2060.

Fødselsoverskuddet vil være positivt frem mot 2050 før det snur – og det vil dø flere enn det fødes. Antall personer som er 80 år eller eldre vil mer enn tredobles innen 2060 (fra 230 000 til 720 000), mens antall personer i 90- og 100-årsalderen vil femdobles (fra 45 000 til 210 000) før 2060.

Lavere innvandring

Det blir flere innvandrere i Norge framover. I dag er rundt 790 000 av innbyggerne i Norge innvandrere. SSB forventer at dette øker til 1,1 millioner i 2060. Dette er noe lavere enn tidligere antatt. Veksten blant innvandrere kommer ikke i de yngre aldersgruppene, men vi får en kraftig økning av innvandrere i eldre aldersgrupper.

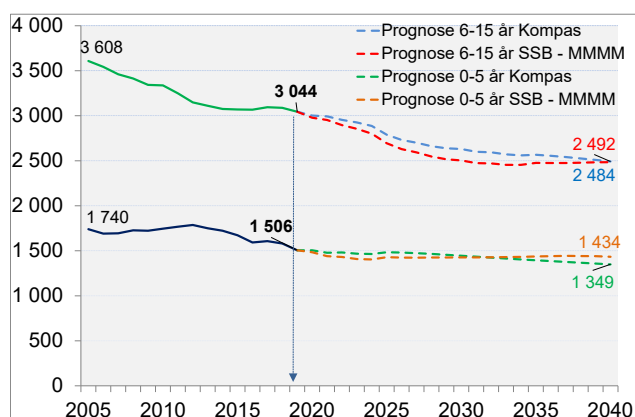
I 2019 var det i overkant av 50 000 innvandringer til Norge, men på grunn av reiserestriksjoner og andre forhold knyttet til koronapandemien forventes spesielt lav innvandring i 2020 og 2021.

Befolkningsprognose lokalt

Kommunens befolkningsprognose legger opp til at årlig nettoflytting er i balanse, altså at like mange personer flytter inn som ut av kommunen. Også i Rana forventes redusert nettoinnvandring fra utlandet og lavere fruktbarhet. Det har vært befolkningsnedgang i 2019 og i første halvår 2020. Fødselstallene i denne perioden har vært svært lav, samtidig som nettoflyttingen har vært negativ.

Kommunens egen befolkningsprognose viser samme utviklingstrend som hovedalternativet til SSB, med befolkningsnedgang, færre barn og unge, samt flere eldre. Mens SSB antyder en befolkningsnedgang mot 2040 på rundt 1 000 innbyggere, viser vår prognose en nedgang på i underkant av 500 personer.

Figur 12. Prognose Rana/SSB 0-15 åringer

Størst reduksjon forventes blant barn i grunnskolealder, 6-15 år. Denne aldersgruppen kan bli redusert med over 500 personer frem mot 2040 og det kan bli rundt 2 500 elever i grunnskolen, dersom prognosene slår til.

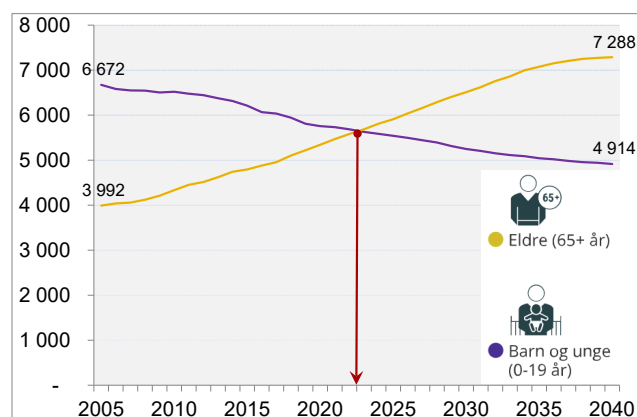
Størst økning skjer i eldregruppene, mens det forventes en nedgang i barnegruppene. Antall personer over 67 år forventes å øke fra ca. 4 500 i 2019 til over 6 700 personer i 2040.

Tabell 11. Befolkningsprognose 2019-2040

Alder	2019	2024	Endring	2030	2040
0-5 år	1 506	1 464	-42	1 445	1 349
6-15 år	3 044	2 887	-157	2 630	2 492
16-66 år	17 065	16 715	-350	16 280	15 200
67-79 år	3 204	3 559	355	3 784	4 086
80-89 år	1 097	1 315	218	1 691	2 025
90 år og over	268	290	22	355	603
Sum	26 184	26 230	46	26 185	25 755

Kommunens befolkningsprognose gir en forventet folkemengde på 25 755 innbyggere i 2040.

Figur 13. Forsørgerbilde barn og eldre i Rana

Figuren over viser den samme utviklingen i Rana som i landet for øvrig, men at Rana ligger sju år foran landet. Fra 2023 viser prognosen at det for første gang i kommunen er flere personer i alderen 65 år og over enn antall personer i alderen 0-19 år.

Flere eldre

Rana vil i likhet med resten av landet stå ovenfor store utfordringer ved at det blir stadig færre yrkesaktive samtidig som vi får flere eldre.

Arbeidskraftbehovet kan bli vanskelig å dekke, spesielt innenfor pleie- og omsorgsykker. Samtidig blir det relativt sett færre i yrkesaktiv alder til å yte omsorg for hjemmeboende eldre. Dette forsterker utfordringsbildet for

kommunen som allerede i dag har utfordringer knyttet til rekruttering.

Det blir også flere eldre innvandrere i landet. I følge SSB vil hver fjerde innvandrer være 70 år eller mer i 2060. Innvandrere vil ikke bare arbeide i helse- og omsorgssektoren, men også selv være brukere av disse tjenestene. Denne utfordringen vil vi også møte på i Rana.

Investeringsbehov i et langsiktig perspektiv

I det langsiktige perspektivet er oversikt over investeringer som er vedtatt i gjeldende budsjett og økonomiplan samt nye innspill tatt inn. Dette er gjort for å ha en oversikt over fremtidige behov, som blant annet må vurderes i forbindelse med veksten i eldregruppene frem mot 2030. Oversikten gir et godt grunnlag for å vurdere prioriteringer over en lengre periode enn den fireårige økonomiplanperioden.

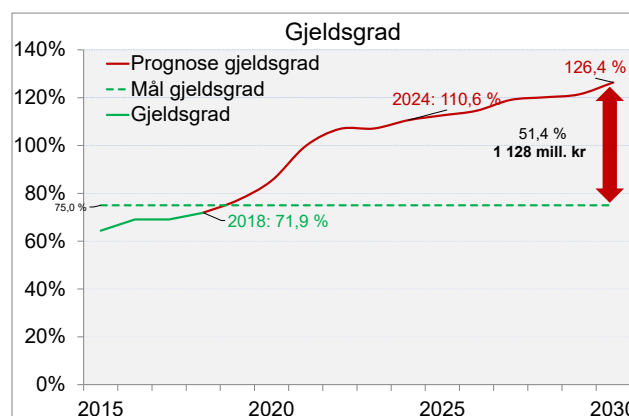
Investeringsnivået kommunen legger seg på fremover er en av de kraftigste driverne for utviklingen i kommunens økonomiske handlingsrom. Den langsiktige horisonten er også nødvendig for å kunne vurdere behovet for tilførsel av egenkapital til investeringene og utviklingen i kommunens beholdning av fondsmidler (likviditet). Dette gir igjen grunnlag for analyse av fremtidig økonomisk bærekraft etter bærekraftmodellen (KØB). I perspektivet fram mot 2030 er årlige rammer videreført.

Økningen i antall eldre i befolkningen aktualiserer en dreining av ressursbruken mot disse gruppene i tiden fram mot 2030. Prognosene viser at det vil være behov for nye sykehjemsplasser i perioden. I tillegg til nytt sykehjem med 50 plasser og sentralkjøkken i 2025, er det tatt høyde for bygging av ytterligere 50 plasser i 2030-2031.

I gjeldende økonomiplan er vedlikeholds- etterslepet på øvrig bygningsmasse utenom skolebygg omhandlet. Tar en høyde for oppgradering av bygningsmassen blir etterslepet på 1,3 mrd. kr. Det er da lagt til grunn 25 000 kr/m². I analysen har vi forutsatt et årlig beløp på 65 mill. kr fra og med 2025 for å ivareta renovering/-oppgradering av øvrige bygg i perioden frem til 2031, tilsammen 455 mill. kr.

I tillegg er det lagt inn et udefinert beløp på 25 mill. kr årlig, samt 50 mill. kr årlig på vann og avløp i perioden.

Figur 14. Gjeldsgrad 2015-2030

Konsekvensene av skissen for investeringer frem mot 2031 er omhandlet under avsnittet finans.

Vedlegg

Vedlegg 1 Investeringer 2021-2031

Skisse investeringsprogram 2021 – 2024

Skisse investeringsprogram 2021 - 2024	Totalt prosjekt	2021	2022	2023	2024	Totalt 2021 - 2024
Skolestruktur						
Selfors barneskole - gymsal	40 000	25 000	13 000			38 000
Båsmo barneskole - nytt skolebygg (KST-sak 56/20)	247 500	120 000	77 500			197 500
Gruben barneskole - nytt skolebygg (KST-sak 5/20)	272 000	135 000	2 000			137 000
Båsmo barneskole - gymsal	40 000	5 000	35 000			40 000
Riving Båsmo barneskole inkl. gymanlegg (investeringsutgift)	8 000	0	8 000			8 000
Riving Selfors gymanlegg (investeringsutgift)	3 000	3 000	0			3 000
Sum skolestrukturinvesteringer		288 000	135 500	0	0	423 500
Infrastrukturinvesteringer						
Flyplass (130 mill. kr i 2019)	400 000	400 000				400 000
Trafikksikkerhetstiltak (årlig ramme)	årlig ramme	3 750	3 750	3 750	3 750	15 000
Boligfelt Brennåsen - gang og sykkelvei (nytt tiltak 2018 - flyttes til 2020)	41 250	21 250				21 250
Kjøp av tomtegrunn (årlig ramme)	årlig ramme	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Parkeringsplasser Meierikvartalet	6 000		6 000			6 000
Kommunale veier (årlig ramme)	årlig ramme	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Havmannaksen og jernbaneparken	40 500	39 500				39 500
Miljøgate Lars Meyersgate og Nordlandsveien til Skansen	4 000	3 500				3 500
Utbygging redundante nett	1 500	500				500
Investeringer omsorg, helse og sosial						
Nytt sykehjem	250 000		1 000	5 000	122 500	128 500
Oppgradering Ytteren bosenter	12 000	12 000				12 000
Øvrige bygg						
Moheia bad - heve- og senkebunn, svømming for 2. klassinger	1 000	1 000				1 000
Øvrige investeringer						
Småinvesteringer <1 mill. kr (årlig ramme)	årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Småinvesteringer >1 mill. kr (årlig ramme)	årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
EK-innskudd pensjonsordning (årlig ramme)	årlig ramme	6 400	6 400	6 400	6 400	25 600
Investeringstilskudd RKF	66 400	17 700	2 320	29 240	17 140	66 400
RKF - 2. Krematorium - tilskudd	21 250	0	0	-	4 000	4 000
RKF - 3. kjølerom, syningsrom, stellerom og garasje - tilskudd	29 000	5 000	19 200	-	-	24 200
Selvfinansierende investeringer - vann og avløp						
Hovedplan - vann	årlig ramme	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
Hovedplan - avløp	årlig ramme	35 000	30 000	30 000	30 000	125 000
Selvfinansierende investeringer - omsorg, helse og sosial						
4 omsorgsboliger Storforshei	13 500	10 000				10 000
Bofelleskap - Kløverbakken 2 (7 boenheter - samdrift med kløvebakken 1)	30 000	15 000	15 000	0	0	30 000
Bofelleskap - Tjærahågen/Nordmohøgda (6 enheter m/bemannings)	38 750	0	19 000	19 750	0	38 750
Bofelleskap - Tjærahågen/Nordmohøgda (6 enheter u/bemannings)	22 500	0	11 000	11 500	0	22 500
3-4 småhus (1,125 mill. kr pr stk.)	4 500	2 250	2 250	0	0	4 500
Sum øvrige investeringer		617 850	160 920	150 640	228 790	1 158 200
Totalt i økonomiplanen		905 850	296 420	150 640	228 790	1 581 700

Oppsummering forslag til investeringer 2021-2024

Oppsummering skisse investeringer revidert økonomiplan 2021 - 2024	2021	2022	2023	2024	Totalt 2021-2024
Skolebygg	288 000	135 500	0	0	423 500
Sykehjem/helse- og omsorgsboliger	39 250	48 250	36 250	122 500	246 250
Øvrige bygg	1 000	0	0	0	1 000
Vann og avløp	65 000	60 000	60 000	60 000	245 000
Infrastruktur (inkl. flyplass)	473 500	14 750	8 750	8 750	505 750
Øvrige investeringer	19 900	16 400	16 400	16 400	69 100
Investeringstilskudd RKF (inkl. kjølerom mv. og oppstart krematorium)	22 700	21 520	29 240	21 140	94 600
Brutto investeringer	909 350	296 420	150 640	228 790	1 585 200
Avsetning til ubundne kapitalfond	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Totalt	911 350	298 420	152 640	230 790	1 593 200

Finansiering 2021 -2024	2021	2022	2023	2024	Totalt 2021-2024
Selvfinansierende VA- lån	-65 000	-60 000	-60 000	-60 000	-245 000
Selvfinansierende øvrig	-15 420	-26 720	-13 800	0	-55 940
Ordinære lån	-308 100	-142 520	-7 147	-87 340	-545 107
Låneopptak	-388 520	-229 240	-80 947	-147 340	-846 047
Bruk av tomtefond	-18 000	-1 000	-1 000	-1 000	-21 000
Bruk av ubundne kapitalfond/disp.fond	-410 400	-10 400	-10 400	0	-431 200
Overført fra drift	-800	-800	-33 893	-50 000	-85 493
Egenkapital	-429 200	-12 200	-45 293	-51 000	-537 693
Salg AM, tilskudd	-10 780	-15 480	-15 600	-4 400	-46 260
MVA kompensasjon	-82 850	-41 500	-10 800	-28 050	-163 200
Inntekter	-93 630	-56 980	-26 400	-32 450	-209 460
Sum finansiering	-911 350	-298 420	-152 640	-230 790	-1 593 200

Skisse investeringsbehov 2025-2031

Skisse investeringer 2025 - 2031	Totalt prosjekt	2025	2030	2031	Totalt 2025 - 2031
Skolestruktur		-	-	-	-
Infrastrukturinvesteringer					
Trafikksikkerhetstiltak (årlig ramme)	årlig ramme	3 750	3 750	3 750	26 250
Kjøp av tomtegrunn (årlig ramme)	årlig ramme	1 000	1 000	1 000	7 000
Kommunale veier (årlig ramme)	årlig ramme	4 000	4 000	4 000	28 000
Omsorg, helse og sosial					
Nytt sykehjem (250 mill. kr i perioden 2022 - 2025)	250 000	122 500	100 000	100 000	322 500
Øvrige bygg					
Øvrige kommunale bygg (udefinert ramme)	årlig ramme	65 000	65 000	65 000	455 000
Kulturhus	250 000	10 000			250 000
Øvrige investeringer					
Øvrige investeringer (udefinert)	årlig ramme	25 000	25 000	25 000	175 000
Småinvesteringer <1 mill. kr (årlig ramme)	årlig ramme	5 000	5 000	5 000	35 000
Småinvesteringer >1 mill. kr (årlig ramme)	årlig ramme	5 000	5 000	5 000	35 000
EK-innskudd pensjonsordning (årlig ramme)	årlig ramme	6 400	6 400	6 400	44 800
Investeringstilskudd RKF - krematorium (påbegynt i 2024)	17 000	13 000			13 000
Selvfinansierende investeringer - vann og avløp					
Hovedplan - vann	årlig ramme	25 000	25 000	25 000	175 000
Hovedplan - avløp	årlig ramme	25 000	25 000	25 000	175 000
Selvfinansierende investeringer - omsorg, helse og sosial					
Totalt		310 650	265 150	265 150	1 741 550

Finansiering 2025 - 2031	2025	2030	2031	Totalt 2025 - 2031
Investeringsinntekter (salg, tilskudd mv.)	-89 400	-4 400	-89 400	-220 800
MVA kompensasjon	-48 050	-41 550	-41 550	-265 350
Bruk av tomtefond	-1 000	-1 000	-1 000	-7 000
Bruk av ubundne kapitalfond/disp.fond	-3 500	-3 500	-3 500	-99 500
Avsetning til ubundne kapitalfond	2 000	2 000	2 000	14 000
Selvfinansierende VA- lån	-50 000	-50 000	-50 000	-350 000
Selvfinanserende øvrig				0
Ordinære lån	-70 700	-116 700	-31 700	-462 900
Overført fra drift	-50 000	-50 000	-50 000	-350 000
Sum finansiering	-310 650	-265 150	-265 150	-1 741 550

Investeringstiltak Kirkelig Fellesråd 2021-2024 – Rådmannens skisse

Prosjekter	2021	2022	2023	2024	Sum
Byggeledelse	500	500	500	500	2 000
Egenkapitalinnskudd KLP	200	220	240	240	900
Enøktiltak Ytteren kirke	5 000				5 000
Rullestolrampe Mo kirke	500				500
Renovering Mo kirke		1 000	25 000		26 000
Utskiftning av gressklipper/utstyr	150	150	150	150	600
Maling Nevernes kirke - skifte av vannstokk - noe kledning	2 000				2 000
Parkering Nevernes kirke	1 000				1 000
Garasjer/redskapshus Øvre Gruben kirkegård	1 400				1 400
Årlig utskiftning kirkegårdsbiler	450	450	450	450	1 800
Utvidelse av Ytteren kirkegård			2 000	15 000	17 000
Utvidelse av Nevernes kirkegård	2 800				2 800
Hammerneset kirkegård - driftsbygning			900		900
Nevernes kirkegård driftsbygning				800	800
Sjona kirkegård drenering	1 200				1 200
Utskarpen kirkegård	2 500				2 500
SUM	17 700	2 320	29 240	17 140	66 400

Fellesrådets forslag

Prosjekter	2021	2022	2023	2024	Sum
Byggeledelse	500				500
Egenkapitalinnskudd KLP	200	200	200	200	800
Enøktiltak Ytteren kirke	5 000	2 000			7 000
Renovering rullestolrampe Mo kirke	500				500
Renovering Mo kirke		1 000	24 000		25 000
Utskiftning utstyr	150	150	150	150	600
Maling Nevernes kirke - skifte av vannstokk - noe kledning		2 000			2 000
Parkering Nevernes kirke		1 000			1 000
Garasjer/redskapshus Øvre Gruben kirkegård	1 400				1 400
Årlig utskiftning kirkegårdsbiler	450	450		450	1 350
Utvidelse av Ytteren kirkegård	2 000	15 000	15 000		32 000
Utvidelse av Nevernes kirkegård		2 800			2 800
Hammerneset kirkegård - driftsbygning				900	900
Utvidelse av Ny kirkegård Nedre Gruben				5 000	5 000
Nevernes kirkegård - driftsbygning				800	800
Sjona kirkegård - drenering	1 200				1 200
Utskarpen kirkegård	2 500				2 500
Sum	13 900	24 600	39 350	7 500	85 350

Investeringer som ikke er med i skisse til investeringsplan 2021-2024

<i>Innspill til nye investeringer i økonomiplan 2021 - 2024 ikke tatt inn i skisse 2021-2024</i>	<i>Totalt prosjekt</i>
Skoleinvesteringer	
Gruben barneskole -gymsal/flerbrukshall	70 000
Storforshei og Skonseng skole - planleggingsmidler	2 000
Infrastrukturinvesteringer	
Innsetting nye lysarmaturer boligfelt (kalkyle 30.000)	30 000
Rauvassdalen - veigjenoppbygging	5 000
Branntilsyn - to biler	1 000
Nytt kunstgress - Moheia	3 500
Nytt kunstgress - Selfors	2 500
Nytt kunstgress - Gruben	2 500
Bordveaven - veisikring	1 500
Gatelys - gamle boligfelt - årlig ramme	3 000
Bordveaven - brusikring	4 000
Storgata/Revelbakken - trafiksikkerhet/miljøtiltak	26 000
G/S - Nordlandsveien til Skansen etappe 1	10 000
G/S - Nordlandsveien til Skansen etappe 2	25 000
Mjølstrand - friluftsområde	2 000
Investeringer omsorg, helse og sosial	
Ombygging tidligere lokaler hjemmetjensten Selfors sykehjem	?
Ombygging lokaler ved reduksjon av sykehjemsplasser	?
Renovering av Gruben sykehjem	?
Øvrige kommunale bygg	
Brannstasjon - nytt bygg	155 000
Badeland - ny fasade mot vest	2 500
Badeland - skifte av fliser	8 000
Badeland - skifte av dører	1 200
Ranahall - to nye skolegarderober	4 000
Samlokalisering på Mjølstrand	280 000
Totalt	638 700

Vedlegg 2 Foreslåtte rammereduksjoner drift 2021-2024 uten nye tiltak drift

	B-2020	2021	2022	2023	2024	Sum reduksjon
Støttetjeneste	113 319	-1 640	-2 388	-2 761	-2 761	-2,4 %
Oppvekst og kultur *)	577 793	-10 827	-15 765	-18 235	-18 235	-3,2 %
Helse og omsorg	605 509	-10 661	-15 524	-17 956	-17 956	-3,0 %
NAV kommune	53 312	-1 573	-2 291	-2 649	-2 649	-5,0 %
Tekniske tjenester	199 349	-3 549	-5 167	-5 977	-5 977	-3,0 %
Kirkelig fellesråd	15 613	-250	-365	-422	-422	-2,7 %
SUM	1 564 895	-28 500	-41 500	-48 000	-48 000	-3,1 %

*) Tilskudd til Nordland teater og Helgeland museum er tatt ut av budsjettrammen til oppvekst og kultur. Samferdsel utelates fra KOSTRA nedtrekk.

Det er ikke lagt inn nye tiltak eller konsekvensjusteringer fra innmeldte behov fra sektorene. I det foreløpige økonomiske opplegget er budsjett og økonomiplanen i ubalanse.

Vedlegg 3 Justeringer drift og finans 2021 – 2024

Finansområdet

Tiltak/endringer finansområdet	2021	2022	2023	2024
Frie inntekter	15 200	15 200	15 200	12 200
Pensjon	4 800	-7 700	-17 700	-25 700
Integreringsområdet - bruk av disposisjonsfond	1 900	2 000	5 000	5 000
Redusert integreringstilskudd	2 100	5 000	5 000	5 000
Netto driftsresultat 2,5 prosent	3 975	6 301	5 602	5 676
Kapitalkostnader - økte avdrag	14 000	17 300	17 800	17 800
Kapitalkostnader - lavere rentenivå	-14 000	-9 000	-4 000	-1 000
Salg av konsesjonskraft	10 000	10 000	10 000	10 000
Havbruksfond	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Forskuttering spillemidler	1 250	1 800	1 800	1 800
Sum rammeendring finans	36 225	37 901	35 702	27 776

Drift

Tiltak/endringer drift	2021	2022	2023	2024
Støttetjeneste	3 550	2 500	3 550	2 500
Valg 2021 og 2023	1 050	-	1 050	-
Flere lærlinger	1 000	1 000	1 000	1 000
Pensjon lærlinger	1 500	1 500	1 500	1 500
Oppvekst og kultur	-4 400	-13 050	-21 900	-25 900
KST vedtak - Prosjekt: Økt barnehagedekning	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
KST vedtak - Prosjekt: Matordning Rana U	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Redusert bruk av disposisjonsfond KST vedtak prosjekt	2 500	2 500	2 500	2 500
Redusert bosetting av flyktninger	-2 000	-4 000	-6 000	-6 000
Demografi skole	-2 200	-4 300	-7 400	-10 500
Demografi barnehage	-200	-4 750	-8 500	-9 400
Helse og omsorg	14 350	33 800	44 100	54 900
Demografi omsorg	1 450	9 900	20 200	31 000
Nye tiltak/boliger	4 000	15 000	15 000	15 000
KST vedtak - fastlegeordningen	7 500	7 500	7 500	7 500
KST vedtak - demenslag	2 100	2 100	2 100	2 100
Red. antall psykisk utviklingshemmede	-700	-700	-700	-700
Tekniske tjenester	2 600	4 600	4 600	4 600
Vedlikehold av bygg og anlegg	2 500	2 500	2 500	2 500
Flerbrukshall Gruben	2 000	4 000	4 000	4 000
Besparelse FDV ny skolestruktur	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Nye veier, gang og sykkelveier	100	100	100	100
Fellesområde drift	-10 480	-1 480	-12 480	-12 480
Besparelse FDV ny skolestruktur	2 000	2 000	2 000	2 000
Investeringstilskudd Gruben allaktivitetshus	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Investeringstilskudd Fageråsen hoppanlegg	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Tilskudd Nordland teater - Black box	-480	-480	-480	-480
Redusert bosetting av flyktninger - ufordelt	-2 000	-3 000	-4 000	-4 000
Riving gamle Gruben barneskole		10 000		
Sum drift	5 620	26 370	17 870	23 620
Sum tiltak drift og finans	41 845	64 271	53 572	51 396
Forslag rammereduksjoner drift	-28 500	-41 500	-48 000	-48 000
Netto ubalanse	13 345	22 771	5 572	3 396

Vedlegg 4 Konsekvensjusteringer som ikke er prioritert

Støttetjeneste

Konsekvensjusteringstiltak	2021	2022	2023	2024
Økte lisenskostnader	1 500	1 500	1 500	1 500
Sum konsekvensjusteringstiltak	1 500	1 500	1 500	1 500

NAV Kommune

Konsekvensjusteringstiltak	2021	2022	2023	2024
Økning utgifter sosialhjelp	6 000	3 000	1 500	750
Sum konsekvensjusteringstiltak	6 000	3 000	1 500	750

Helse og omsorg

Konsekvensjusteringstiltak	2021	2022	2023	2024
Nytt enkelttiltak PHST, netto (fratrullet resskr.tilskudd)	3 000	3 000	3 000	3 000
Tap finansiering ØHD plasser- oppsigelse avtale nabok.	700	700	700	700
Krav om spes.kompetanse bakvakt legevakt	600	600	600	600
Veiledning ALIS. Nye krav i forskrift	260	520	520	520
Ubekvemstillegg	-	-	-	-
Økning husleie Helseparken	160	160	160	160
Ressurskrevende enkeltbrukere over 67 år hjtj og inst	6 425	6 425	6 425	6 425
Sum konsekvensjusteringstiltak	11 145	11 405	11 405	11 405

Tekniske tjenester

Konsekvensjusteringstiltak	2021	2022	2023	2024
Bydrift				
Brennåsen og Toranesgata - gang, sykkelvei og fortau	125	125	125	125
Ranahallen - mindre leieinntekter	200	200	200	200
Parkeringsordning - gratis fra kl. 14.00	X	X	X	X
Eltilsyn - pålegg gatelys	1 000	1 000		
Salten brann - 110-sentralen	240	240	240	240
Nye skolegårder - krevende vinterdrift	300	300	300	300
Byggdrift				
Renhold - endrede innkjøpsavtaler	800	700	700	700
HMS-tiltak - smittevern	160	160	180	200
Uteområder - drift	270	270	270	220
Campus Helgeland - utleietap	2 000	1 000		
Båsmo ungdomsskole - avviklet	-1 700	-1 700	-1 700	-1 700
Innleie/fremleie boliger - differanse	150	150		
Skadeverk - manglende boevne/skadedyr	600	600	600	600
Sum konsekvensjusteringstiltak	4 145	3 045	915	885

Kirkelig Fellesråd

<i>Konsekvensjusteringstiltak</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
Renholdsfunksjoner	640	640	640	640
Sum konsekvensjusteringstiltak	640	640	640	640

Vedlegg 5 Nye tiltak og behov drift som ikke er prioritert

Støttetjeneste

<i>Tiltak</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
Endringer i driftsopplegget	1 000	2 000		
Utdelse stilling HVO fra 60 til 100 prosent	240	240	240	240
3 nye stillinger robotisering/digitalisering	2 500	2 500	2 500	2 500
Sum nye tiltak	3 740	4 740	2 740	2 740

NAV Kommune

<i>Tiltak</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
Øke bemanning på økonomisk rådgivning	750	750	750	750
Digisos fase 2	100	72	74	76
Sum nye tiltak	850	822	824	826

Tekniske tjenester

Tiltak	2021	2022	2023	2024
Bydrift				
Gatelys - gamle boligfelt	45	90	135	180
Hovedplan vei - vedlikeholdsetterslep	10 000	10 000	10 000	10 000
Talvikparken - drift	100	100	100	400
Nordlandstorget - drift	400	400	400	700
Jernbaneparken - drift		300	300	300
Vinterdrift - økte driftkostnader	4 000	4 000	4 000	4 000
Mjølanstranda - drift			100	100
Sagbakken - oppvarming	1 000	1 000	1 000	1 000
Strøsand kvalitet	-	-	-	-
Bygghrift				
Driftsmidler - utstyr, verktøy og skytjenester	1 450	1 600	1 500	1 400
Renovasjonsløsninger - modernisering	500	500	500	500
Barnehage og skole - utstyr uteområder	310	200	200	200
Byggreparasjoner - akutte behov	480			
Serviceløsninger - web, alarm og avtaler	520	700	900	1 000
Nye klima/ventilasjonsanlegg - besparelser	-15	-80	-120	-190
Personellutvikling - digitalisert oppdatert dokumentasjon	550	400	400	400
Innleide boliger - kontraktsforpliktelser	750	450	200	150
MTA-boliger - renoveringer MTA	1 000	1 200	1 400	1 500
Eltilsyn - pålegg	200	200	200	200
Areal og miljø nye tiltak drift				
Vannområde - koordinatorstilling	500	500	500	500
Klimaprojekter - egenadel	1 000	1 000	1 000	1 000
Gamle synder - fond	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum nye tiltak	23 790	23 560	23 715	24 340

Kirkelig Fellesråd

Tiltak	2021	2022	2023	2024
Administrativ hjelp til menighetsrådene	320	320	320	320
Sum nye tiltak	320	320	320	320

Vedlegg 6 Utvalgte nøkkeltall 2019 kommuner i KG 13

	Kommune	Netto lånegjeld ↓	Netto driftsresultat	Disposisjons fond	Brutto investerings utgifter	
1	0235 Ullensaker	146,4	0,9	5,6	27,0	Antall: 25 (17) kommuner, andel: 45,5 (34,0) prosent
2	1502 Molde	140,5	-1,3	5,9	18,0	
3	5037 Levanger	136,8	-0,6	5,4	12,4	
4	1247 Askøy	128,6	0,3	4,6	14,3	
5	0213 Ski	127,0	-1,9	7,5	17,3	
6	1902 Tromsø	123,8	-2,3	1,7	16,6	
7	0230 Lørenskog	123,1	2,6	6,6	24,5	
8	1505 Kristiansund	122,4	0,9	0,7	28,2	
9	1903 Harstad - Hårstak	119,4	0,2	11,0	14,7	
10	0427 Elverum	118,6	0,8	0,7	24,1	
11	1243 Os	117,5	4,5	23,1	19,5	
12	1804 Bodø	115,0	1,0	7,7	22,5	
13	5004 Steinkjer	113,8	0,1	8,7	36,5	
14	0214 Ås	109,7	-2,1	9,8	23,8	
15	0501 Lillehammer	108,0	-2,0	5,6	24,6	
16	0729 Færder	107,4	0,7	12,7	9,2	
17	0101 Halden	107,1	1,8	4,7	16,5	
18	2012 Alta	104,7	0,0	3,9	28,1	
19	0602 Drammen	103,4	1,5	21,8	14,8	
20	0805 Porsgrunn	103,0	2,4	6,2	16,2	
21	1001 Kristiansand	103,0	1,6	14,9	15,3	
22	5035 Stjørdal	102,2	5,1	7,8	20,1	
23	0906 Arendal	102,2	0,1	4,3	10,3	
24	0712 Larvik	101,2	3,3	5,7	12,2	
25	0412 Ringsaker	100,4	-1,6	19,8	18,9	
26	0237 Eidsvoll	97,8	0,9	18,2	17,8	Antall: 21 (21) kommuner, andel: 38,2 (42,9) prosent
27	1246 Fjell	97,7	-5,0	3,1	16,5	
28	0626 Lier	96,6	2,5	7,4	36,4	
29	1102 Sandnes	95,0	0,5	13,8	22,1	
30	0106 Fredrikstad	94,1	0,8	7,8	12,8	
31	1504 Ålesund	93,4	-2,3	0,8	10,0	
32	0701 Horten	93,2	2,2	9,5	19,5	
33	0625 Nedre Eiker	93,1	-0,3	2,5	16,2	
34	0605 Ringerike	92,8	2,5	9,6	23,3	
35	1124 Sola	91,8	5,3	11,0	27,6	
36	0220 Asker	88,6	7,0	19,3	15,2	
37	0233 Nittedal	88,6	4,7	16,6	28,3	
38	0403 Hamar	87,1	1,5	15,3	16,5	
39	0104 Moss	87,0	-0,3	11,5	20,4	
40	0217 Oppegård	86,5	2,2	13,1	23,9	
41	0604 Kongsberg	84,6	1,1	4,7	12,8	
42	0704 Tønsberg	83,8	-0,4	4,8	13,3	
43	0806 Skien	82,5	1,2	11,3	12,2	
44	1833 Rana	79,9	5,0	18,0	14,6	
45	0105 Sarpsborg	77,2	1,5	9,2	9,4	
46	0417 Stange	76,2	1,5	18,9	16,4	
47	1106 Haugesund	70,9	5,0	8,3	7,6	Antall: 9 (9) kommuner, andel: 16,4 (18,4) prosent
48	0231 Skedsmo	68,4	-0,6	10,6	10,8	
49	0236 Nes	65,9	0,8	10,7	12,5	
50	0904 Grimstad	65,7	-0,4	9,9	7,2	
51	0219 Bærum	62,8	7,3	30,9	20,1	
52	1149 Karmøy	62,3	4,3	12,7	13,7	
53	0502 Gjøvik	61,6	0,9	15,4	12,9	
54	0710 Sandefjord	27,6	4,8	17,3	8,1	
55	0627 Røyken	27,6	0,6	6,0	8,1	

Vedlegg 7 KØB prosjektet

Rana kommune inngikk våren 2016 forskningssamarbeid med Nord Universitet med tanke på å utvikle modellen for kommunal økonomisk bærekraft. Fylkesmannen i Nordland har fulgt prosjektet tett hele veien og har bidratt med prosjektmidler.

Prosjektet er i en slutfase. Vår KØB-modell er gjort tilgjengelig for andre kommuner og vi opplever en økende interesse for å bruke den. Ordfører, rådmann og kommunaldirektør er etterspurte forelesere om KØB-arbeidet og vår styringsmodell. Rana-modellen er i ferd med bre seg utover kommunenorge.

Ny kommunelov har skissert krav om handlingsregler og langsiktig økonomisk planlegging, samtidig som stadig flere kommuner opplever en kommuneøkonomi som er i ubalanse. Viktige begreper er handlingsevne, handlingsrom, finansielle måltall og bærekraft – noe som forankrer KØB-arbeidet nasjonalt. Den nye kommuneloven har bidratt til å øke interessen for KØB og KØB-prosjektet i Rana.

13. oktober markeres den formelle avslutning av det fireårige samarbeidsprosjektet med Nord Universitet. Avslutningen markeres blant annet med lansering av en presentasjonsfilm av KØB-modellen.

Prosjektsamarbeidet med Nord universitet har vært til stor gjensidig nytte. Samarbeidsprosjektet avsluttes, men KØB-arbeidet videreføres i Rana kommune i vanlig drift med ambisjoner om å utvikle modellen og verktøyet videre.

Vedlegg 8 Langsiktig kommunaløkonomisk styring

Hva bestemmer driftsrammene?

Størrelsen på driftsrammene er stadig i fokus. Kommunen har mange oppgaver som det skal leveres på innenfor tildelte økonomiske rammer. Når ressursene oppleves som knappe, reises spørsmålet om tjenestene kunne vært tildelt mer.

Hva bestemmer så størrelsen på driftsrammene og hvilket handlingsrom har kommunen?

Rana kommune er inne i en ekspansiv investeringsperiode som påvirker størrelsen på netto driftsresultat i betydelig grad.

Investeringsvolumet øker risikoen i det kommunal-økonomiske opplegget. I tillegg har flyplassinvesteringen tappet kommunen for frie midler. Oppbygging av disposisjonsfond er avhengig av at driften leverer innenfor sine økonomiske rammer.

Driften er garantisten for en sunn og god kommuneøkonomi. Rana kommune har ambisjoner om å ha en bærekraftig kommunaløkonomisk drift samtidig som velferdsleveransen skal oppfylles.

Driftsrammene kan økes ved å skyve på bærekraftelementene, det vil si overføre større deler av regningen til fremtidige generasjoner. Økt ramme kan oppnås med redusert egenkapital (økt låneopptak), økt risiko (mindre buffer), økte inntekter (egenbetalinger, eiendomsskatt mv.).

Et slikt opplegg innebærer betydelig risiko på lengre sikt. Da er det bedre å frigjøre ressurser ved å legge til rette for effektiv drift med tilpassede strukturer. Det vil si bærekraftige løsninger som virker over tid.

Rana kommune har de siste årene hatt handlingsregler som det er styrt etter. Oversikten nedenfor viser hva som har skapt av positivt netto driftsresultat og hva resultatet er brukt til:

Tabell 1. Hovedtall økonomi 2016-2023

	Snitt regnskap 2016-2019	Snitt budsjett 2020-2023
Resultat drift	-14 338	0
Resultat Finans	-70 886	-53 674
NDR	-85 224	-53 674
Egenkapital til investeringer	53 168	49 631
Fond/mindreforbruk	32 056	4 043
Finans prosent brutto driftsinntekt	3,3	2,4
Egenkapital prosent brutto driftsinntekt	2,5	2,3

Note: Ekstrainnbetalinger Terraoppgjør er holdt utenom

Budsjettall fra gjeldende økonomiplan 2020-2023

Oversikten viser at det er levert som planlagt dersom ekstrainnbetalinger knyttet til Terraoppgjør holdes utenom. Samlet har egenkapitaltilførselen i perioden 2016-2019 isolert sett ført til en reduksjon i gjeldsgraden på 10 prosent. 10 prosent høyere gjeldsgrad ville bety et økt låneopptak på 213 mill. kr og økt kapitalkostnad på 13 mill. kr med tilsvarende reduksjon i tjenestene.

Netto driftsresultat (NDR) har vært over måltallet på 3 prosent og er brukt etter plan til egenkapital (rundt 2,5 prosent) og det resterende til fondsavsetninger (disposisjonsfond) og tilbakeføringer til driften.

Økonomiplan for inneværende planperiode er rigget tilsvarende med egenkapital som bidrar til redusert gjeldsgrad på 2,3 prosent årlig. Dette opplegget må endres siden netto driftsresultat må innrettes mot å bygge opp disposisjonsfondet. Netto lånegjeld vil dermed øke med 9,2 prosent mer enn det som var planen.

Budsjettrammer bestemmes av:

<i>Investeringsprogram</i>	<i>Nye behov, tilstand på realkapital</i>
Egenkapital	Investeringsvolum og gjeldsgrad
+ Risiko	Kommunaløkonomisk tilstand - drift og investering
= Netto driftsresultat	Sum egenkapital og risiko
- Netto finans	Inntekter minus kapitalkostnader. Statlige overføringer bestemmer mest - begrenset lokal innvirkning
= Ramme drift	Netto finans minus NDR (til disposisjon drift)

Langsiktig økonomisk styring – kort innføring med støttetabeller på KØB

En kommune skal kunne ha egen styring over kommuneøkonomien og velferdsleveransen på lang sikt, forutsatt at det ikke skjer dramatiske endringer i ytre rammebetingelser.

Det er ikke problematisk å drifte på kort sikt og imøtekomme det meste av behov med å redusere størrelsen på netto driftsresultat. Men netto driftsresultat har en anvendelse og endringer medfører konsekvenser. Det ser vi nå med konsekvensen av økt bidrag til flyplassprosjektet. Kortsiktig tenking med kortsiktige gevinster betyr ofte at det driftes med økt risiko og det opereres på forskudd med å låne penger til drift. Det blir uklart hvilke velferdstjenester som i fremtiden må betale regningen for dagens prioriteringer. Generasjonsprinsippet utfordres. Kommunen reduserer også sin evne til å være aktiv samfunnsutvikler.

Hvordan bør økonomien og driften rigges for å ivareta velferdsleveransen og egenstyring i et langsiktig perspektiv?

Kort sikt

Økonomiplanen må rigges for løpende endringer i behovsprofil, spesielt demografiske endringer, i samsvar med rammeoverføringene og stimulere med vekstimpulser som kan utvikle samfunnet.

Dette for å kunne initiere utviklingen i ønsket retning, ikke bare administrere endringer etter hvert som de oppstår. Ønsket utvikling avledes av kommuneplanen og samfunnsplanens handlingsdel.

Lang sikt

Målet er vekst, ikke stagnasjon. Kommuneplanens samfunnsdel ligger til grunn for innretningen i økonomiplanen. Kommunens rolle som samfunnsutvikler og velferdsleverandør må utøves med plan og langsiktighet. Det er viktig at tiltakene er presise. Det medfører risiko for tjenesteleveransen til fremtidens generasjoner dersom en «feilrigger» driften med strukturer som binder opp på lang sikt.

De strukturelle grep vi gjør nå, må etableres konservativt i den forstand at det iverksettes når behovet materialiserer seg. Det er et mindre problem å tilpasse driften underveis for å imøtekomme vekst. Men det er et problem å håndtere strukturell over- eller feildimensjonering i driften når det først har oppstått.

Kommunens rolle som samfunnsutvikler må videre ikke gå på bekostning av det primære samfunnsoppdraget som er å levere lovpålagte velferdstjenester til befolkningen. Kontrakten med innbyggerne på dette området må overholdes.

Tabellen under viser konsekvensene av reduksjoner i netto driftsresultat (NDR) i intervaller på 0,25 prosent. Tabellen tar utgangspunkt i basisbudsjett 2020.

Tabellen viser som eksempel at dersom NDR reduseres med 1 prosent (fra 3 til 2 prosent), utløser det mulighet for økte tjenesteutgifter på 22,5 mill. kr. Men på slutten av planperioden i 2024 medfører det økt lån på 86,6 mill. kr og økte kapitalkostnader på 5,2 mill. kr som tjenestene må dekke i tillegg til økt gjeldsgrad på 3,9 prosent.

Den langsiktige virkningen etter 12 år i 2031 blir økt lån på 232,9 mill. kr, økt kapitalutgift på 14,0 mill. kr og økt gjeldsgrad på 10,4 prosent.

Tabell 12. Konsekvenser redusert netto driftsresultat (NDR)

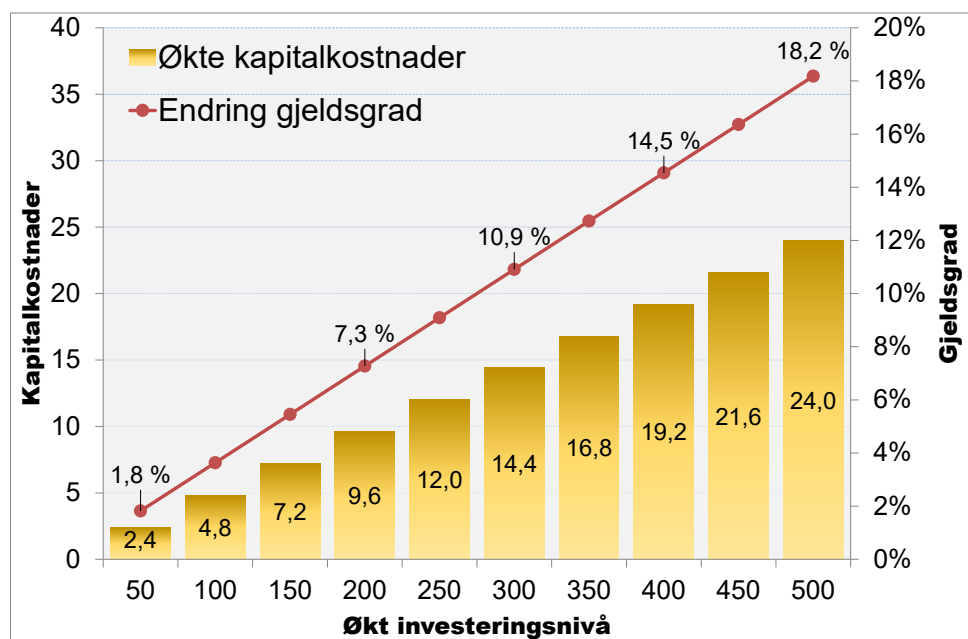
	2021	2022		2023		2024			2028			2032		
Reduksjon NDR	Økt lån	Økt lån	Kapital-utgift	Økt lån	Kapital-utgift	Økt lån	Kapital-utgift	Økt gjeldsgrad	Økt lån	Kapital-utgift	Økt gjeldsgrad	Økt lån	Kapital-utgift	Økt gjeldsgrad
-0,25 %	5,6	11,1	0,7	16,5	1,0	21,7	1,3	1,0 %	41,1	2,5	1,8 %	58,2	3,5	2,6 %
-0,50 %	11,3	22,2	1,3	32,9	2,0	43,3	2,6	1,9 %	82,1	4,9	3,7 %	116,4	7,0	5,2 %
-0,75 %	16,9	33,3	2,0	49,4	3,0	65,0	3,9	2,9 %	123,2	7,4	5,5 %	174,7	10,5	7,8 %
-1,00 %	22,5	44,4	2,7	65,8	3,9	86,6	5,2	3,9 %	164,3	9,9	7,3 %	232,9	14,0	10,4 %
-1,25 %	28,1	55,5	3,3	82,3	4,9	108,3	6,5	4,8 %	205,3	12,3	9,1 %	291,1	17,5	12,9 %
-1,50 %	33,8	66,7	4,0	98,7	5,9	129,9	7,8	5,8 %	246,4	14,8	11,0 %	349,3	21,0	15,5 %
-1,75 %	39,4	77,8	4,7	115,2	6,9	151,6	9,1	6,7 %	287,4	17,2	12,8 %	407,5	24,5	18,1 %
-2,00 %	45,0	88,9	5,3	131,6	7,9	173,3	10,4	7,7 %	328,5	19,7	14,6 %	465,8	27,9	20,7 %
-2,25 %	50,6	100,0	6,0	148,1	8,9	194,9	11,7	8,7 %	369,6	22,2	16,4 %	524,0	31,4	23,3 %

Tabell 13. Investeringer og generasjonsprinsippet

Investering	Økt lån	Årlige kapitalutgifter	Økt gjeldsgrad
50	40	2,4	1,8 %
100	80	4,8	3,6 %
150	120	7,2	5,3 %
200	160	9,6	7,1 %
250	200	12,0	8,9 %
300	240	14,4	10,7 %
350	280	16,8	12,4 %
400	320	19,2	14,2 %
450	360	21,6	16,0 %
500	400	24,0	17,8 %

Tabellen ovenfor viser konsekvenser for drift (kapitalutgifter) og gjeldsgrad for investeringer i intervaller på 50 mill. kr. Modellen gjelder ikke for investeringer som utløser tilskudd. Moms-kompensasjon er trukket fra investeringen. For eksempel vil økte investeringer på 300,0 mill. kr gi økt lån på 240 mill. kr og økte kapitalutgifter på 14,4 mill. kr, samt økt gjeldsgrad på 10,9 prosent. Økte kapitalutgifter må dekkes med reduksjoner i driften.

Figur 15. Investeringer og kapitalkostnader

Tabellen under viser hvordan økte driftstiltak og økte kapitalutgifter fordeler seg i nedtrekk på tjenestene i 5 mill. kr intervaller.

Tabell 14. Konsekvenser for tjenestene av kapitalkostnader og økte investeringer/driftstiltak

I million kroner							
Økt utgift	Støtte- tjeneste	Oppvekst og kultur	Helse og omsorg	NAV kommune	Tekniske tjenester	Kirkelig fellesråd	Sum nedtrekk
5,0	0,3	1,9	1,9	0,3	0,6	0,0	5,0
10,0	0,6	3,8	3,7	0,6	1,2	0,1	10,0
15,0	0,9	5,7	5,6	0,8	1,9	0,1	15,0
20,0	1,2	7,6	7,5	1,1	2,5	0,2	20,0
25,0	1,4	9,5	9,4	1,4	3,1	0,2	25,0
30,0	1,7	11,4	11,2	1,7	3,7	0,3	30,0
35,0	2,0	13,3	13,1	1,9	4,4	0,3	35,0
40,0	2,3	15,2	15,0	2,2	5,0	0,4	40,0
45,0	2,6	17,1	16,8	2,5	5,6	0,4	45,0
50,0	2,9	19,0	18,7	2,8	6,2	0,4	50,0
Andel nedtrekk	5,8 %	38,0 %	37,4 %	6,1 %	12,5 %	0,9 %	100,0 %

Nedtrekks modellen, som er praktisert gjennom flere år, beregner andel nedtrekk ut fra 70 prosent budsjettstørrelse og 30 prosent KOSTRA avvik i forhold til kommunegruppe 13. Avvik fra modellen ved at tjenester skjermes, betyr tilsvarende økt belastning for de øvrige tjenesteområdene. Siste tabell under viser enhetskostnader for utvalgte områder.

Tabell 15. Enhetskostnader for utvalgte tjenester

Type tjeneste (parantes antall i 2019)	Årskostnad (snitt) i kroner
Barnehageplass 1-5 år (1 239 barn)	156 000
Grunnskoleplass (2 955 elever i kommunale grunnskoler)	117 000
Netto utgift per barn som er plassert i barnevernet	228 000
Botilbud psykisk utviklingshemmede (63)	1 300 000
Dag og arbeidstilbud Rana arbeidssenter (61)	150 000
VTA plass (28)	45 000
Ressurskrevende bruker helse og omsorgstjenester under 67 år (42)	1 720 000
Sykehjemsplass (240)	1 000 000

Notat 20.06.20

Vedlegg 9 Skoleløftet i Rana – i et investeringsperspektiv

De økonomiske konsekvensene av skolestrukturvedtaket i 2017 har etter hvert blitt tydeliggjort. Resultatet for Rana ungdomsskole – avdeling Moheia og avdeling Mo – foreligger. Investeringsprosjektet har sannsynligvis vært det mest krevende i kommunens historie.

Det finnes som kjent ingen garantier for et kostnadsoverslag før en prosess med behovsbeskrivelse, romprogrammering, prosjektering og anbud i markedet er gjennomført, spesielt når en sak omhandler hele 9 alternativ. Anbudene for Gruben og Båsmoen illustrerer dette.

Rana ungdomsskole

Opprinnelig kostnadsoverslag for Moheia-anlegget som ungdomsskole ble lagt fram for kommunestyret i desember 2016 og kommunestyret i mars 2017. Kostnadsoverslaget var basert på Moheia-rapporten utarbeidet gjennom et tverrfaglig samarbeid mellom skole, bygg og økonomi i 2016. Moheia fritidspark var i rapporten forutsatt brukt som idrettshall.

Moheia-rapporten anslo at den funksjonelle og tekniske oppgraderingen ville bli på 32-36 mill. kr. (to scenarier). Kravet fra Nordland fylkeskommunen for kjøp var på 15 mill. kr. (tidligere krav på 40 mill. kr.). Mo ungdomsskole var forutsatt videreført som tidligere uten oppgraderingsbehov. En modernisering av dette skoleanlegget ville uansett kommet på et senere tidspunkt.

Moheia som ungdomsskole	Kostnadsoverslag 2016	Kommentar
Moheia – oppgradering og kjøp	55,0	Oppgradering 40 og kjøp 15
Moheia – uteområde	30,0	Skolegård
Mo – oppgradering	0	Behov ikke tydeliggjort i 2016
Moheia fritidspark – idrettshall	0	Oppgradering uavh. av skolestruktur
Totalt (mill. kr.)	85,0	

Før kommunestyremøtet i mars 2017 forelå også Norconsult-rapporten som anslo den tekniske oppgraderingen til 37,5 mill. Dette ble redusert til 31,2 mill. kr. da bygg C ved Moheia ble besluttet revet. Etter forhandling ble kjøpet fra fylkeskommunen redusert fra 15 til 9,5 mill. kr.

Moheia-rapporten og Norconsult-rapporten ble begge forelagt kommunestyret. Oppgradering av eldre bygg er spesielt krevende å lage sikre kalkyler for, for eksempel feil og miljøgifter i innebygde tekniske anlegg. Alle kostnadsøkninger fra mars 2017 og fram til juni 2020 har vært forelagt kommunestyret enten i egne saker, tertialrapporter eller oppdaterte økonomiplaner.

Det var WSP og SPINN Arkitekter gjennom prosjekteringen senere som identifiserte behovet for endringer ved Mo ungdomsskole dersom Rana ungdomsskole skulle være en helhetlig skole, herunder nye løsninger i begge anleggene for å realisere en moderne ungdomsskole.

De fremste kostnadsdriverne har vært ekstremt korte tidsfrister, sent innkomne brukerønsker, nye krav til TEK- og miljøstandarder samt svak markedskonkurranse i byggemarkedet. Den største akilleshælen har likevel vært manglende tilgang til Moheia-anlegget fram til sommeren 2019. Tilbygget med ny heis og nye toaletter i alle etasjer ble likevel ført opp i denne perioden.

Regnskapsresultat

Endelig regnskap foreligger og viser følgende resultat:

Rana ungdomsskole	Kostnadsoverslag 2016	Regnskapsresultat 2020	Kvadratmeter
Moheia – oppgradering og kjøp	55,0	134,6	5.692 m2
Mo – oppgradering	0	56,9	6.778 m2
Sum	55,0	191,5	12.470 m2
Moheia – uteområde	30,0	30,0	
Moheia fritidspark – idrettshall	0	0	
Totalt (mill. kr.)	85,0	221,5	Avvik 136,5

Inklusiv saneringskostnad for Moheia bygg C på 1,8 mill. kr.

Bruken av Moheia fritidspark som idrettshall har frigjort plass i Mo ungdomsskole og bl.a. muliggjort flere spesialrom, bedre plass for funksjonshemmede elever og flytting av PPT (sparte leiekostnader) samt mindre busstransport til svømmeundervisning. Bruken av Moheia fritidspark har også gitt bedre kapasitetsutnyttelse av dette anlegget – spesielt Ranahallen på dagtid.

Noen nøkkeltall for Rana ungdomsskole (etter oppgradering 2017-2020)

- Kvadratmeterpris Rana ungdomsskole (191,5/12.470): 15.357 kroner
- Kvadratmeterpris avdeling Moheia (134,6/5.692): 23.647 kroner
- Kvadratmeterpris avdeling Mo (56,9/6.778): 8.395 kroner

Noen nøkkeltall for Gruben og Båsmoen (etter anbudsprosess 2020)

- Kvadratmeterpris nye Gruben barneskole (markedspris før korona): 46.000 kroner
- Kvadratmeterpris nye Båsmoen barneskole (markedspris etter korona): 52.500 kroner

Kvadratmeterpris eksklusiv uteområder og trafiksikkerhet.

Alternativkostnad

Beregningen av alternativkostnaden sitt primære formål er å vise forskjellen mellom nytt og gammelt bygg, og er ikke direkte relatert til ulike alternativer i skolesaken. Dersom det skulle vært bygd en ny ungdomsskole av samme størrelse som Rana ungdomsskole (12.470 m²), ville alternativkostnaden blitt (kvm.prisen for Gruben på 46.000 kr. lagt til grunn for beregningen):

Ny ungdomsskole	Rana ungdomsskole	Beregning 2020	Alternativkostnad	Kommentar
Nytt bygg	191,5	46.000*12.470	573,6	
Nytt uteområde	30,0	Moheia-tall	30,0	
Ny idrettshall	0	Gruben-tall	70,0	
Totalt (mill. kr.)	221,5		673,6	Avvik 452,1

Dersom kvadratmeterprisen for Båsmoen hadde blitt lagt til grunn, ville kostnaden for nytt bygg blitt på 654,7 mill. kr.

Dersom det skulle vært bygd en ny ungdomsskole, kunne arealeffektiviseringen vært større enn 12.470 m². Dersom det skulle vært bygd to skoler, ville denne arealeffektiviseringen vært mindre sammenlignet med en skole. Alternativt kunne Moheia og Mo blitt brukt som kommunale kontorbygg med en ukjent ombyggingskostnad – eller solgt i markedet.

Gruben barneskole

Kostnadsoverslaget for Gruben barneskole i skolestrukturvedtaket i 2017 var basert på en antakelse om at det var mulig med en oppgradering av den gamle skolen. Nærmere analyser fra bl.a. eksterne rådgivingsmiljø tilsa riving, ettersom forfallet var alt for langt framskredent.

Gruben barneskole	Kostnadsoverslag 2016	Anbudsresultat 2020	Kommentar
Gammelt bygg – oppgradering	125,0	-	Forfall mange år
Nytt bygg	-	272,0	Inkl. uteområde
Ny idrettshall	-	70,0	Kommunalt
Totalt (mill. kr.)	125,0	342,0	Avvik 217,0

Inklusiv saneringskostnad for gymsal på 2,0 mill. kr. og eksklusiv sanering barneskole på 10,0 mill. kr. Politisk vedtak senere har gitt åpning for allaktivitetshus i regi av GIL.

En kommunal løsning for idrettshall ville over tid blitt en billigere løsning for kommunen enn en privat løsning som forutsetter store investeringstilskudd og driftstilskudd. På den annen side er det skapt forventninger om et stort allaktivitetshus, deriblant til erstatning for samfunnshuset.

Båsmoen barneskole

Parallell situasjon for Båsmoen som for Gruben. Flere tiltak rundt trafiksikkerhet må imidlertid hensynstas på Båsmoen. Nye miljøkrav ivarettatt både for Gruben og Båsmoen.

Båsmoen barneskole	Kostnadsoverslag 2016	Anbudsresultat 2020	Kommentar
Gammelt bygg – oppgradering	116,0	-	Forfall mange år
Nytt bygg	-	247,5	Inkl. uteområde
Nytt gymnastikkanlegg	-	40,0	Kommunalt
Totalt (mill. kr.)	116,0	287,5	Avvik 171,5

Inklusiv saneringskostnad for ungdomsskole på 3,7 mill. kr. og eksklusiv sanering barneskole på 5,0 mill. kr. og sanering gymsal 3.0 mill. kr. Gymsal forutsatt ferdigstilt i 2022. Videre bruk av SFO-bygget ikke avklart (fritidsklubb).

Andre skoler

Andre skoler	Kostnad	År	Kommentar
Selfors – oppgradering	28,7	2011	Gjennomført
Skonseng – ventilasjon	11,6	2011	Gjennomført
Storforshei – ventilasjon	10,6	2012	Gjennomført
Utskarpen – oppgradering	36,5	2013	Gjennomført
Hauknes – oppgradering	111,3	2016	Gjennomført
Lygheim – nytt skolekjøkken	0,6	2017	Gjennomført
Ytteren – nytt bygg	194,0	2017	Gjennomført
Selfors – nytt skolekjøkken	3,1	2019	Gjennomført
Selfors – nytt gymnastikkanlegg	40,0	2021	Kommunalt
Lygheim, Skonseng og Storforshei – uteområder	2,2	2020	Gjennomført
Grønnfjelldalen – utleid	0	2014	Gjennomført
Storvoll – solgt	0	2018	Gjennomført
Røvassdalen – solgt	0	2018	Gjennomført
Dalselv – avviklet	0	2017	Gjennomført
Alteren – avviklet	0	2018	Gjennomført
Totalt (mill. kr.)	438,6		

Eksklusiv saneringskostnad for gymsal på Selfors på 3,0 mill. kr. Kommunestyret har bedt om en vurdering av en flerbrukshall. Kommunestyret har også bedt om en vurdering av oppgraderingsbehov for Skonseng og Storforshei.

Andre saneringsprosjekt

Sanering av gamle skolebygg er det største saneringsprosjektet i kommunens historie. Manglende vedlikehold av realkapital får konsekvenser. Og det er i tillegg dårlig miljøpolitikk å måtte rive eldre bygninger.

Andre saneringsprosjekt	Kostnad	År	Kommentar
Gruben	8,9	2019	Gjennomført
Selfors	5,1	2019	Gjennomført
Ytteren	5,0	2019	Gjennomført
Totalt (mill. kr.)	19,0		

Oppsummering

Skoleløftet har så langt resultert i et investeringsvolum på over 1,3 mrd. kr. med oppgraderte og nye skolebygg over store deler av kommunen. Barneskoleelevene får i hovedsak sitt skoletilbud i nærmiljøet, mens de fleste ungdomsskoleelevene får sitt skoletilbud i sentrum.

Oppsummering	Kostnad	Eksklusiv saneringskostnad (stipulert)
Rana ungdomsskole	221,5	0
Gruben barneskole	342,0	10,0
Båsmoen barneskole	287,5	8,0
Andre skoler	438,6	3,0
Andre saneringsprosjekt	19,0	0
Totalt (mill. kr.)	1.308,6	21,0

Eksklusiv saneringskostnad: Drift eller investering må vurderes. 4,0 mill. kr. i 2021 (Selfors gym 3 og Gruben 1) og 17 mill. kr. i 2022 (Gruben 9, Båsmoen 5 og Båsmoen gym 3).

Moheiakvartalet

Skoleløftet har også resultert i *”ny skolestruktur – ny bydel”*. Skolestruktursaken ga støtet til en kobling av flere uavhengige planer under fellesbegrepet *”Moheiakvartalet”*. Et område i byen uten kommunale investeringer på svært lang tid, men som nå er revitalisert.

To tradisjonsrike skolebygg i kommunen er modernisert – *”Mo folkeskole”* og *”Rana gymnas”*. Kommunens *”storstue”* Moheia fritidspark er oppgradert. Nye studentboliger er på plass. Det er også blitt flere ungdommer i byen kombinert med studenter på Campus Helgeland.

Moheiakvartalet	Kostnad	År	Kommentar
Moheiakvartalet – Nordlandstorget	14,0	2020	
Moheiakvartalet – Talvikparken	25,5	2020	
Miljødirektoratet – tilskudd	0,1	2020	
Nordland fylkeskommune – tilskudd	2,1	2020	
Lars Meyersgate – miljøgate	4,0	2020	
Toranesgate – fortau	14,0	2020	
Skansen – busslomme	0	2019	Fullfinansiert av Statens vegvesen med 9
Moheia fritidspark – Ranahallen	76,6	2020	
Moheia fritidspark – Badeland	17,3	2020	
Studentinord – studentboliger	0	2020	Gratis tomt til staten til en verdi av 10
Totalt (mill. kr.)	153,6		

Oppgradering av skolegårder, Nordlandstorg og Talvikpark skal øke trivsel og trafikksikkerhet i området. Samtidig som trafikkstøy og svevestøv reduseres. I sum tilfredsstiller disse arealene veilederen fra Helsedirektoratet for skoler. Rana er en av få kommuner som har fått dette til.

Grunnlaget for planene var trafikkanalyser fra Rambøll, parkanalyser fra NTNU-studenter og nye løsninger for overvannshåndtering. Andre tiltak er også gjennomført som tabellen viser.

Velkommen til Rana kommune

Nyheter og kunngjøringer

Frister Høringer Nyheter Offentlig ettersyn
Pressemeldinger Sosiale medier

Selvbetjening / Kontakt oss

Beredskap Foreningsregister Gebyrer Kart
Ledige stillinger Postlister Profilhåndbok
Skjema Vakttelefoner

Barn, familie og skole

Barnehage Barnevern Familietjenesten
Helseyskepleier Jordmor Logopedtjenesten PPT
SFO Skole Skolerute SLT Trygg oppvekst
Voksenopplæring

Kultur, idrett og fritid

Moheia Bad/fritidspark Kino Bibliotek
Kulturskole Idrett Fritidsavdeling Friluftsliv
Priser Tur/skiløyper Tilskuddsmidler

Helse og sosial

Fastlege Flyktninger Folkehelse
Funksjonshemmede Fysioterapi Kriesesenter
Legevakt Psykisk helse Rehabilitering Rus
Økonomisk hjelp

Omsorg

Omsorgskontor/tildelingskontor Botilbud
Demensteam Helsetjenester i hjemmet Hjelp i
hjemmet Kreftomsorg Møteplasser
Sykehjem

Bolig og eiendom

Botilbud Bostøtte Byggesak Drikkevann
Gravemelding Kart Planbestemmelser
Reguleringsplaner Situasjonkart Startlån
Vannmåler

Brann og feiing

Nød alarmering 110 Akutt forurensning
Beredskap Branntilsyn Feiling og tilsyn Kurs
og kompetanse Restverdiredning.

Vei og trafikk

Gravemelding Motorferdsel i utmark
Parkering Tilskudd private veier
Trafikksikkerhet Veivedlikehold

Natur, miljø og avfall

Forurensning Klima Motorferdsel i utmark
Ranfjorden Ranelva HAF Renovasjon

Skatt og kommunale krav

A-ordningen Arbeidsgiverkontroll e-faktura/
Autogiro Eiendomsskatt Endring av
skattekort/kontonr Skatte/MVA-attest

Næring, Jordbruk, skogbruk, utmark

Bevillinger Erstatning Jakt/fiske
Jegerprøven Konsesjon Kraft
Næringsutvikling Skogfond Snarefangst
Tilskudd Vilt påkjørsel

Politikk og administrasjon

**Politisk representasjon,
Møteplan og saksdokumenter**

Postlister og arkiv

Fakta om Rana

Jobb i Rana kommune

Innkjøp, Priser og gebyrer
Organisasjon Beredskap

Valg
Møter på nett - Innbyggerinitiativ

Enheter og ansatte

Planer, budsjett og regnskap

Profilhåndbok